

بیان احکام

«روزه»

به ضمیمه

متن بیانات حکیمانه مرجع عالیقدر حضرت آیت الله العظمی

حاج سید صادق حسینی شیرازی مدظله العالی

در سال ۱۴۳۰

بسم الله الرحمن الرحيم

جواب: دیدن هلال با اینگونه آلات و یا با چشم مسلح کافی نیست و حجت نمی‌باشد مگر آنکه با آن‌ها جای هلال را مشخص نموده که بتوان آن را با چشم مجرد دید.

۳) چنانچه فردی مقلد مرجعی باشد که قائل به وحدت افق در یک نیمکره باشد و آن مرجع از دنیا رفته است و بنا به مسئله بقاء بر تقلید میت به حضرتعالی رجوع شده باشد در این صورت چنانچه در عربستان هلال رؤیت شود برای مؤمنین مقلد ایشان در شهر یزد آن رؤیت کفایت می‌کند یا خیر؟

جواب: بله - در فرض سؤال - کفایت می‌کند.

۴) آیا اگر هلال در خاورمیانه ثابت شود در اروپا نیز به ثبوت می‌رسد و چنانچه قضیه بر عکس باشد چگونه خواهد بود؟

جواب: اول ماه قمری با رؤیت هلال در بلاد خود یا بلاد متقارب در افق بلاد خود ثابت می‌شود، البته اگر در بلادی که شرق بلاد شما بوده هلال رؤیت شود برای بلاد شما که غرب واقع شده است نیز ثابت می‌باشد و نه برعکس.

۵) اگر تعیین اول ماه رمضان و عید سعید فطر به علت عدم امکان رؤیت هلال اول ماه به سبب وجود ابر در آسمان یا اسباب دیگر، ممکن نباشد و سی روز ماه شعبان یا ماه رمضان کامل نشده باشد،

رؤیت هلال

۱) آیا با محاسبات منجمین و یا با دیدن ماه به وسیله تلسکوپ و یا دوربین‌های چشمی و امثال آن، ماه ثابت می‌شود؟

جواب: خیر، بلکه ثبوت اول ماه از پنج راه ثابت می‌شود که عبارتند از:
۱. خود انسان ماه را ببیند.

۲. شیاعی که از آن یقین حاصل شود، بلکه مطلقاً هر شیاعی به شرطی که مورد تهمت نباشد و نیز هر چیزی که بسبب آن برای انسان یقین حاصل شود.

۳. دو مرد عادل بگویند ماه را دیده‌ایم، ولی اگر وصف ماه را بر خلاف یکدیگر بگویند، اول ماه ثابت نمی‌شود.

۴. سی روز از اول ماه شعبان بگذرد که به جهت آن، اول ماه رمضان ثابت می‌شود. و سی روز از اول ماه رمضان بگذرد که بر اثر آن، اول ماه شوال ثابت می‌شود.

۵. حاکم شرع حکم کند اول ماه است.

۲) آیا رؤیت تصویر هلال ماه با استفاده از دوربین و انعکاس نور و بازخوانی اطلاعات ضبط شده توسط رایانه، برای اثبات اول ماه کفایت می‌کند؟

آیا برای آن‌هایی که در کشورهای جهت شرق ایران قرار دارند جایز است که به افق ایران عمل کرده و یا به تقویم اعتماد کنیم؟ وظیفه ما چیست؟

جواب: اگر بلاد جهت شرق با آن بلاد متقارب در افق بوده و فاصله بیش از بیست دقیقه در وقت نماز بین آنان نباشد می‌توان طبق افق آن بلاد رفتار نمود، والا بر تقویم نمی‌شود اعتماد کرد، بلکه باید اول ماه را بعد از اكمال عده و گذشتن سی روز از ماه قبل بدانند.

۶) در رساله آمده: اگر در شهرهایی که افق مشترک با شهر ما دارند ماه رؤیت شود برای ما هم اثبات ماه می‌شود. منظور از افق مشترک چیست؟ آیا یعنی در شب مشترک باشند (یعنی در محدوده زمانی واحد یا نزدیک به هم باشند)؟

جواب: هم افق بودن در جهت طول است نه عرض، و از لحاظ اختلاف در شروق و غروب خورشید بیست دقیقه بیشتر نباشد.

۷) اگر روز بیست و نهم ماه در خراسان عید باشد، آیا برای افرادی هم که در شهری مانند بوشهر مقیم هستند، جایز است افطار کنند؟ با توجه به اینکه افق خراسان با افق بوشهر یکی نیست؟

جواب: بله، اگر ماه در بلادی که شرق بلاد شما بوده هلال رؤیت شود برای بلاد شما که غرب واقع شده است نیز ثابت می‌باشد.

۸) اگر بین علمای یک شهر راجع به ثبوت هلال یا عدم آن اختلاف رخ دهد و عدالت آن‌ها هم نزد مکلف ثابت بوده و به دقت همه آن‌ها در استدلال خود مطمئن باشد، وظیفه واجب مکلف چیست؟

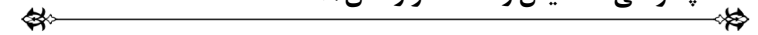
جواب: چنانچه یقین به ثبوت هلال حاصل نشود به مرجع تقلید خود رجوع کند.

۹) آیا کوچکی هلال و باریک بودن و مانند آن دلیل بر این محسوب می‌شود که شب قبل شب اول ماه نبوده، بلکه شب سی‌ام ماه قبلی بوده است؟

جواب: ملاک رؤیت هلال است، کوچکی، باریکی، پایین بودن و زود غروب کردن هلال و همچنین عکس آن یعنی بلند بودن و دیر غروب کردن آن، دلیل نمی‌شود که شب اول یا دوم بوده است.

۱۰) آیا استهلال در اول هر ماه واجب کفایی است یا احتیاطی است؟
جواب: بنابر احتیاط واجب استهلال در اول ماه رمضان و شوال واجب کفایی بوده و همچنین است ماه‌های دیگر برای افرادی که نسبت به اول ماه حکم الزامی مانند نذر روزه اول ماه داشته باشند.

۱۱) حکم روزه آخر ماه شعبان در صورتی که یوم الشک باشد (یعنی معلوم نباشد که روز آخر شعبان است یا اول رمضان) چیست؟ و اگر انسان روزه بگیرد به چه نیّت باشد؟

جواب: روزی را که انسان شک دارد، آخر ماه شعبان است یا اول ماه رمضان، واجب نیست روزه بگیرد، و اگر بخواهد روزه بگیرد، نمی‌تواند نیت روزه ماه رمضان کند، و بنابر احتیاط مستحب نیت نکند که اگر ماه رمضان است، روزه ماه رمضان و اگر ماه رمضان نیست روزه قضا یا مانند آن باشد، بلکه یا نیت روزه قضا یا مستحب و یا مانند آن بنماید و چنانچه بعد معلوم شود ماه رمضان بوده، روزه ماه رمضان حساب می‌شود.

چگونگی تشخیص وقت سحر و اذان

(۱۲) آیا اذان صبح که در ماه رمضان از مساجد پخش می‌شود، از نظر شرع حجت است؟

جواب: به اذان عارف، یعنی: وقت شناس و مورد اطمینان، می‌توان اعتماد نمود و طبق آن امساک کرد و نماز خواند.

(۱۳) با توجه به اولین مسئله در رساله، در مورد روزه که باید مقداری قبل از اذان صبح و بعد از مغرب نباید کار مبطل روزه کرد تا یقین حاصل شود که تمام روز را روزه بوده‌ایم، این مقدار زمانی چقدر است؟ و با توجه به معین کردن وقت اذان بطور دقیق در ایران آیا لزومی دارد؟ و اگر شخصی ندانسته این زمان را رعایت نکند ولی یقین حاصل کرده باشد، حکم چیست؟

جواب: همینطور که در رساله آمده است، امساک در دو طرف روز باید قدری باشد که یقین حاصل گردد که کل روز را روزه شده است، بلکه مستحب است که امساک، ده تا پانزده دقیقه باشد.

(۱۴) آیا خوردن یا نخوردن سحری در ماه رمضان اشکالی در روزه گرفتن دارد یا خیر؟

جواب: خیر، ولی سحری خوردن مستحب است.

نیت روزه

(۱۵) آیا نیت یک ماه روزه گرفتن در اول ماه مبارک رمضان کفایت می‌کند یا خیر؟

جواب: بلکه کفایت می‌کند، ولی اولی این است که نیت روزه یک ماه را نموده و برای هر روز نیز تجدید نیت کند.

(۱۶) در ماه رمضان اگر مکلف به جای نیت اداء واجب، نیت قضا نماید تکلیف روزه او چگونه خواهد بود؟

جواب: اگر نداند ماه رمضان است یا فراموش نماید و روزه دیگری را نیت کند، روزه ماه رمضان حساب می‌شود اما اگر بداند ماه رمضان است و عمداً نیت غیر از آن کند، نه روزه ماه رمضان حساب می‌شود و نه روزه‌ای که قصد کرده است.

۱۷) اگر کسی بدون نیت وجوب، روزه گرفته باشد آیا مجزی است؟

جواب: چنانچه برای انجام فرمان خدا روزه گرفته باشد کافی است.

۱۸) شکستن روزه احتیاطی در بعد از ظهر جایز است یا خیر؟

جواب: اگر منظور از روزه احتیاطی: احتیاط واجب باشد، جایز نیست.

بلوغ پسران در ماه مبارک

۱۹) شرایط سنی برای روزه‌داری چیست؟

جواب: بلوغ است، یعنی: دختران با تمام کردن نه سال قمری روزه، نماز و همه واجبات شرعی بر آنان واجب می‌گردد، و پسران با یکی از سه علامت واجب می‌شود؛

۱. موی زهار که موی سیاه و خشن است زیر ناف او پیدا شود.

۲. محتلم گردد.

۳. اگر هیچ کدام از دو علامت قبلی حاصل نشده، پانزده سال قمری او تمام گردد.

۲۰) حکم پسری که موی زهار او درآمده و متوجه بلوغ خود نشود و

روزه نگیرد چیست؟

جواب: باید قضای آنرا بجا آورد.

احکام مبطلات روزه

۲۱) آیا تبعیت از عامه در وقت افطار روزه، در مراسم عمومی و مجالس رسمی و غیر آن، جایز است؟ اگر مکلف تشخیص دهد که این متابعت از موارد تقیه نیست و دلیلی برای التزام به آن وجود ندارد، وظیفه‌اش چیست؟

جواب: در غیر موارد تقیه افطار قبل از مغرب شرعی جایز نیست.

۲۲) من در روز ماه رمضان به علت اغوای شیطان تصمیم گرفتم روزه‌ام را باطل کنم لکن قبل از این که عملی که روزه را باطل می‌کند انجام دهم، از تصمیم خود منصرف شدم حکم روزه‌ام چیست؟ و اگر این امر در روزه غیر ماه رمضان پیش آید چه حکمی دارد؟

جواب: نیت قطع روزه، سبب باطل شدن روزه می‌شود، بلکه حق ندارد نیت خود را جامه عمل بپوشاند زیرا هم قضا و هم کفاره بر او واجب می‌گردد، بلکه باید از تصمیم خود منصرف شده و روزه خود را ادامه دهد، و بعد از ماه مبارک رمضان آن را قضا کند؛ و اگر این مطلب در غیر از ماه رمضان پیش آید و وقت تجدید نیت نگذشته باشد، تجدید نیت کرده و روزه او صحیح خواهد بود.

۲۳) اگر کسی روزه خود را غیر عمد باطل کند یعنی نمی‌داندسته که کاری که می‌کند کاریست که روزه را باطل می‌کند یا نه حکم او چیست؟

جواب: چنانچه انسان روزه‌های خود را با کار حرام مانند استمنا باطل کرده باشد، پس اگر نمی‌دانسته این کار حرام است قضا ندارد، ولی اگر می‌دانسته حرام است ولی نمی‌دانسته موجب بطلان روزه است، پس اگر ندانستن او از روی جهل قصوری بوده، فقط قضا دارد و کفاره لازم ندارد و الا به اضافه قضا، کفاره جمع، بنابر احتیاط واجب نیز دارد و البته باید از آن توبه و استغفار نماید.

۲۴) آیا اگر از دهان شخص روزه‌دار خون بیاید، روزه‌اش باطل می‌شود؟

جواب: چنانچه آن را عمداً فرو نبرد روزه‌اش باطل نیست.

۲۵) من در بیشتر روزها آب دهانم با خونی که از لثه‌هایم می‌آید مخلوط می‌شود و گاهی نمی‌دانم آب دهانی که فرو می‌برم همراه با خون است یا خیر؟ روزه‌ام با این حال چه حکمی دارد؟

جواب: اگر یقین یا اطمینان به خون داشته باشد فرو بردن آن حرام است و روزه او باطل می‌شود، ولی اگر شک کند بنابر احتیاط واجب لازم است فحص نماید و چنانچه فحص نکرده آب دهن خود را فرو برد و بعد معلوم شود خون با آن بوده روزه او باطل است.

۲۶) حکم استعمال دخانیات مانند سیگار در حال روزه چیست؟

جواب: روزه را بنابر احتیاط واجب باطل می‌کند.

۲۷) آیا ماده «ناس» که از توتون و غیر آن ساخته می‌شود و برای چند دقیقه زیر زبان گذاشته شده و سپس از دهان بیرون انداخته می‌شود، مبطل روزه است یا خیر؟

جواب: چنانچه اجزاء و ذراتی ولو کم از آن وارد حلق شود روزه را باطل می‌کند.

۲۸) شستن دهان برای شخص روزه‌دار چه حکمی دارد؟

جواب: شستن دهان و مضمضه نمودن در حال روزه کراهت دارد و اگر بعد از مضمضه بخواد آب دهان خود را فرو برد سزاوار است سه مرتبه آب دهان را بیرون بریزد.

۲۹) در یکی از روزهای ماه رمضان دندان‌هایم را مسواک نزددم، و بدون اینکه باقی‌مانده غذاهای لابلای دندان‌ها را عمدتاً ببلعم، خودبخود بلعیده شده است. آیا قضای روزه آن روز بر من واجب است؟

جواب: روزه صحیح است و قضایی بر عهده شما نیست.

۳۰) آیا بخارات آب داخل حمام اگر استشمام شود مبطل روزه می‌باشد یا خیر؟ در صورتی که مبطل روزه باشد برای استحمام چه باید کرد و در مورد مه غلیظ حکم چگونه است؟

جواب: بخاری که معمولاً در حمام است باطل کننده روزه نیست اما بنابر احتیاط واجب روزه‌دار عمدتاً غبار و یا بخار غلیظ را به حلق خود نرساند.

(۳۱) آیا در ماه مبارک رمضان می‌توان از اسپری‌های خوشبو کننده دهان استفاده کرد؟

جواب: چنانچه اجزاء و ذراتی داشته باشد که وارد حلق شوند روزه را باطل می‌کند.

(۳۲) استفاده از عطر و ادکلن برای روزه‌دار چه حکمی دارد؟

جواب: عطر زدن برای روزه‌دار مستحب است.

(۳۳) مسواک زدن بعد از اذان صبح با خمیر داندان‌های موجود چه حکمی دارد؟

جواب: مسواک زدن در فرض سؤال کراهت دارد و باید مواظب باشد چیزی وارد حلق نشود.

(۳۴) اگر روزه‌دار سهوا چیزی را بخورد، آیا بیرون آوردن آن، اگر به حلق نرسیده واجب است؟ و اگر آنرا عمدا ببلعد چطور؟

جواب: بله بیرون آوردن آن واجب است و اگر عمدا ببلعد روزه او باطل است و کفاره نیز بر او واجب می‌گردد.

(۳۵) اگر بر اثر فراموشی، کاری انجام دهیم که باعث باطل شدن روزه می‌شود، آیا روزه باطل است یا نه؟

جواب: خیر.

(۳۶) هوای برخی مناطق تحت تاثیر گرد و غبار شدید قرار گرفته تا حدی که منجر به کاهش دید و سختی تنفس می‌شود، حکم روزه

گرفتن در این هوا برای کسانی که در این مناطق هستند را بیان نموده و بفرمائید تکلیف مردم در این مناطق چیست؟

جواب: باید به وسیله‌ای، از رسیدن غبار غلیظ به حلق جلوگیری شود.

(۳۷) کارگر کارخانه سنگ بری هستیم و به هنگام استفاده از ابزار کار، ناخودآگاه غبار وارد دهانم می‌شود؟ آیا روزه من در این حالت صحیح است؟

جواب: باید به وسیله‌ای (مانند ماسک و امثال آن) از رسیدن غبار غلیظ به حلق جلوگیری شود.

(۳۸) شخصی که با پوشیدن لباس مخصوص (مانند لباس غواصی) بدون اینکه بدنش خیس شود، در آب فرو رود، روزه‌اش چه حکمی دارد؟

جواب: روزه او باطل و بنابر احتیاط واجب باید روزه آن را قضا کند، بله اگر کلاهی که مانند اطاقک شیشه‌ای بوده بر سر داشته باشد روزه او صحیح است.

(۳۹) آیا نزدیکی در ماه رمضان بدون انزال روزه را باطل می‌کند؟

جواب: بله، زیرا دخول به اندازه حشفه، به تنهایی باطل کننده روزه است.

۴۰) اگر شوهر با همسر خود در ماه رمضان جماع نماید و زن نیز به آن راضی باشد چه حکمی دارد؟

جواب: در فرض سؤال مرتکب گناه شده و توبه و استغفار از گناه لازم است و باید از تکرار مجدد آن خودداری شود، و بر هر یک از آن دو، بعد از توبه و استغفار، واجب است روزه آن روز را قضا نموده و کفاره نیز بدهند.

۴۱) اگر مردی با همسرش در روز ماه رمضان شوخی و ملاعبه نماید، آیا به روزه اش ضرر می‌رساند؟

جواب: ملاعبه با همسر در حین روزه بودن کراهت دارد در صورتی که از خارج شدن منی اطمینان داشته باشد، وگرنه باید اجتناب شود.

۴۲) آیا نگاه کردن به عکس‌های مبتذل و چت کردن درباره موضوعات مستهجن، روزه را باطل می‌کنند؟ و باعث می‌شود که غسل جنابت واجب شود؟

جواب: نگاه مورد سؤال حرام بوده ولی چنانچه باعث خروج منی نگردد باطل کننده روزه و موجب غسل نیست، بلکه کار حرامی را مرتکب شده و آن سبب عدم قبولی و کم شدن معنویت روزه می‌گردد، زیرا خدای متعال قبولی اعمال را مشروط به تقوی نموده و فرموده است: «إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ»^۱.

۱. سورة مائده: آیه ۲۷.

۴۳) هنگامی که مبتلا به بیماری زکام بودم، مقداری از اخلاط سر و سینه در دهانم جمع شده بود که به جای بیرون انداختن، به علت خجالت از اطرافیان آن را فرو بردم، آیا روزه‌ام صحیح است یا خیر؟

جواب: بنابر احتیاط واجب، باید روزه آن روز را قضا کند.

۴۴) آیا فرو بردن اخلاط، باعث باطل شدن روزه می‌شود؟

جواب: اخلاط سروسینه چنانچه به فضای دهان نرسیده، اشکال ندارد، ولی اگر داخل فضای دهان شود، بنابر احتیاط واجب نباید آن را فرو برد.

۴۵) بلعیدن آب دهان در ماه رمضان به صورت عمدی چه حکمی دارد؟

جواب: اشکالی ندارد.

۴۶) خوردن قرص ضد حساسیت در حال روزه چه حکمی دارد مانند لوراتادین؟

جواب: خوردن قرص و دارو روزه را باطل می‌کند.

۴۷) آیا ریختن قطره در چشم با توجه به اینکه مقداری از آن از راه مجرای اشکی وارد دهان می‌شود و طعم آن احساس می‌شود باعث باطل شدن روزه می‌گردد یا خیر؟

جواب: خیر، بلکه در فرض سؤال کراهت دارد.

۴۸) حکم قطره گوش برای روزه‌دار چیست؟

جواب: استفاده آن در روز کراهت دارد.

۴۹) حکم استفاده از قطره بینی در حالت بیماری و حساسیت فصلی در روزه‌های ماه مبارک چیست؟

جواب: در صورتی که به حلق نرسد اشکال ندارد، ولی اگر به حلق برسد روزه را باطل می‌کند.

پرخاشگری به علت روزه

۵۰) آیا بر کسی که هنگام روزه‌داری بی‌اختیار پرخاشگر می‌شود روزه واجب است؟

جواب: بله، روزه واجب است و بر اوست که خود را از پرخاشگری با اراده و تصمیم قبلی بازدارد، زیرا حدیث شریف می‌فرماید «چنانچه بردبار نیستی خود را به بردباری زده و بردبار شو».

بقاء بر جنابت

۵۱) اگر شخصی قبل از اذان صبح یا بعد از آن بخوابد و در خواب جنب شده و بعد از اذان بیدار شود، چه مدتی برای غسل کردن وقت دارد؟

جواب: غسل جنابت برای شخص جنب، محدوده زمانی خاصی ندارد گرچه بهتر است زودتر آن را انجام دهد، بله غسل برای نماز خواندن واجب است.

۵۲) اگر فردی در شب ماه مبارک رمضان جنب شود و نزدیک اذان صبح بیدار شود، می‌تواند ابتدا سحری بخورد؟

جواب: باید اول غسل کند، ولی چنانچه سحری بخورد و به اندازه تیمم وقت داشته باشد و تیمم کند روزه او صحیح است ولی بهتر است قضای آن را هم بجا آورد.

۵۳) اگر عمداً تا قبل از اذان صبح غسل نکنیم و با تیمم روزه بگیریم، حکمش چیست؟

جواب: چنانچه عمداً غسل نکرده تا وقت تنگ شده و آنگاه تیمم کرده و با آن روزه شده است، روزه او صحیح است، ولی در فرض سؤال بهتر است قضای آن را هم بجا آورد.

۵۴) اگر شخصی غسل جنابت را در ماه مبارک رمضان بعد از اذان صبح برای نماز انجام می‌داده و نمی‌دانسته که طهارت از جنابت شرط صحت روزه است، آیا کفاره روزه‌هایی که در حال جنابت گرفته بر او واجب است یا اینکه قضای آن‌ها کافی است؟

جواب: چنانچه به تأخیر انداختن غسل بعد از اذان صبح به جهت جهل قصوری بوده یعنی نمی‌دانسته که تأخیر غسل موجب بطلان است، در چنین صورتی باید قضای آن روزها را بجا آورد ولی چنانچه به تأخیر انداختن غسل او از روی جهل تقصیری باشد، در این صورت اضافه بر قضا، کفاره نیز واجب می‌شود.

۵۵) آیا جایز است شخص جنب بعد از طلوع فجر برای نماز صبح غسل جنابت نماید و روزه قضا یا مستحب بگیرد؟

جواب: کسی که تا اذان صبح بر جنابت بماند نمی‌تواند آن روز را به نیت قضای ماه رمضان روزه بگیرد اگر چه بقا بر جنابت از روی عمد نباشد اما سایر روزه‌ها اشکال ندارد.

۵۶) کسی که آب در اختیار ندارد و یا به دلیل عذرهای دیگر غیر از تنگی وقت نمی‌تواند غسل جنابت بکند، آیا جایز است عمداً خود را در شب‌های ماه مبارک رمضان جنب کند (البته از راه حلال)؟

جواب: چنانچه بتواند تیمم کند و با تیمم وارد صبح شود اشکال ندارد.

۵۷) شخصی در ماه مبارک رمضان قبل از اذان صبح بیدار شده و متوجه محتلم شدن خود نشده و دوباره خوابیده و در اثنای اذان صبح بیدار شده و علم به جنابت خود پیدا می‌کند و یقین دارد که احتلامش قبل از اذان صبح بوده است، روزه او چه حکمی دارد؟

جواب: روزه او در فرض سؤال صحیح می‌باشد.

۵۸) اگر مکلف در شب ماه رمضان قبل از اذان صبح بیدار شود و ببیند که محتلم شده است و دوباره پیش از اذان صبح به امید اینکه برای غسل کردن بیدار می‌شود بخوابد و تا بعد از طلوع آفتاب در خواب بماند و غسل خود را تا اذان ظهر به تأخیر بیندازد و بعد از اذان ظهر غسل کرده و نماز ظهر و عصر بخواند، روزه آن روز او چه حکمی دارد؟

جواب: اگر چنانچه بداند یا عادتش چنین باشد که اگر دوبار بخوابد، پیش از اذان صبح بیدار می‌شود و تصمیم داشته باشد که بعد از بیدار شدن غسل کند، و با این تصمیم بخوابد و تا اذان خواب بماند روزه‌اش صحیح است.

۵۹) اگر مکلف در شب ماه رمضان قبل از فجر شک کند که محتلم شده یا نه، ولی به شک خود اعتنا نکند و دوباره بخوابد و بعد از اذان صبح بیدار شود و متوجه گردد که قبل از طلوع فجر محتلم شده است، چه حکمی دارد؟

جواب: فحوص از احتلام و عدم آن در فرض سؤال بنابر احتیاط واجب لازم بوده و حال که فحص ننموده و بعد کشف شده که محتلم بوده است روزه آن روز را باید قضا کند.

۶۰) اگر غسل جنابت برای روزه ماه رمضان یا روزه‌های دیگر فراموش شود و در اثناء همان روز به یاد انسان بیفتد، چه حکمی دارد؟

جواب: روزه او صحیح است چنانچه در همان روز یادش بیاید و غسل را انجام دهد، البته این حکم روزه ماه رمضان و روزه‌های دیگر است، ولی در قضای ماه مبارک رمضان روزه او باطل است.

۶۱) حکم روزه کسی که غسل جنابت را فراموش کرده و بعد از یک یا چند روز یادش بیاید چیست؟

جواب: باید روزه آن روزها را قضا کند.

۶۲) در بعضی از روزهای ماه مبارک رمضان در منزل یکی از اقوام بودم که بر اثر خجالت و حیا مجبور شدم با خاک، تیمم بدل از غسل واجب بکنم و تا نزدیک ظهر غسل نکردم. این کار برای چند روز تکرار شد، آیا روزه‌ام در آن روزها صحیح است یا خیر؟

جواب: اگر غسل کردن برای او واقعا حرجی بوده و با تیمم وارد صبح شده باشد، روزه او صحیح است، بلکه بعد از رفع حرج باید غسل را به تأخیر نیندازد.

۶۳) در ماه مبارک رمضان قبل از اذان صبح به منظور انجام غسل جنابت به حمام رفتم. کمی بعد از شروع غسل آب قطع شد بطوریکه از ادامه غسل باز ماندم و اذان گفته شد. بعد از آن با تهیه شدن مقداری آب گرم، غسل را به پایان رساندم ولی هوا روشن شده بود. روزه این روز چه حالتی پیدا می‌کند؟

جواب: در فرض سؤال باید قبل از طلوع فجر تیمم بدل از غسل نماید و روزه او صحیح است.

۶۴) در فرض مسئله قبل، چنانچه به هر سببی که بوده تیمم نکرده باشد حکم روزه او چیست؟

جواب: اگر ترک تیمم عمداً نبوده روزه او صحیح خواهد بود.

۶۵) حکم روزه خانمی که غسل حیض یا نفاس را فراموش کرده و در همان روز یا روزهای بعد یادش بیاید چیست؟

جواب: روزه‌هایی که گرفته صحیح است.

۶۶) خانمی که در حال استحاضه بوده و غسل بر او واجب شده چنانچه غسل نکند روزه او چه حکمی دارد؟

جواب: غسل‌هایی که در روز برای نماز باید انجام دهد چنانچه عمداً بجا نیاورد روزه او باطل است.

بیماری

۶۷) بعضی از پزشکان بیماران را از روزه گرفتن به دلیل ضرر داشتن منع می‌کنند، آیا گفته این پزشکان حجت است یا خیر؟

جواب: چنانچه دکتر مورد اعتماد بگوید ضرر دارد یا خود شخص احتمال ضرر عقلانی بدهد، روزه نگیرد.

۶۸) پدرم چند سال بیمار است و به همین دلیل نمی‌تواند روزه بگیرد. علت روزه نگرفتن او احتیاج به مصرف دارو بوده است، آیا قضای روزه‌ها بر او واجب است؟

جواب: در صورتیکه بیماری او در طول سال بوده قضا از او ساقط است و باید برای هر روز یک مُد طعام که معادل (۷۵۰) گرم برنج، یا گندم، یا جو و یا نان آن را به فقیر بدهد.

۶۹) پدر و مادرم، هر دو بیمار هستند و از ضعف جسمانی رنج می‌برند و در عین حال هر دو روزه می‌گیرند که گاهی مشخص است که روزه باعث تشدید بیماری آن‌ها می‌شود، تاکنون نتوانسته‌ام آن‌ها را قانع

به ترک روزه کنم، خواهشمندیم ما را در مورد حکم روزه آن‌ها راهنمایی فرمایید؟

جواب: اگر به جهت پیری نتوانند روزه بگیرند یا برای آن‌ها مشقت دارد، روزه بر آن‌ها واجب نیست و باید برای هر روز یک مد طعام به فقیر بدهند، بلکه چنانچه بعد از ماه رمضان بتوانند روزه بگیرند بنابر احتیاط مستحب قضا کنند یا اینکه بجای آن باید یک مد طعام دیگر برای هر روز به فقیر بدهند.

۷۰) از آنجا که مبتلایان به مرض قند مجبورند هر روز یک یا دو بار آمپول انسولین تزریق کنند و نباید در وعده‌های غذایی آن‌ها تأخیر و فاصله بیفتد، زیرا باعث پائین آمدن میزان قند خون و در نتیجه نوعی تشنج و بیهوشی می‌شود، لذا گاهی پزشکان به آن‌ها توصیه می‌کنند که در روز چهار نوبت غذا بخورند، خواهشمندیم نظر شریف خود را درباره روزه این افراد بیان فرمایید؟

جواب: روزه در فرض سؤال از آنان ساقط است و فقط یک مد طعام برای هر روز به فقیر بدهند.

۷۱) حکم استفاده از اسپری آسم برای فرد روزه‌دار چیست؟ گاهی بیمار مجبور می‌شود در یک روز چندین بار از آن استفاده کند، آیا با وجود استفاده از این دارو، روزه گرفتن جایز است؟

جواب: اسپری ضد آسم روزه را باطل نمی‌کند و روزه با آن صحیح است.

۷۲) اگر شخصی مریض باشد و چند سال پی در پی نتواند روزه بگیرد در صورتی که خوب شود چه حکمی دارد؟

جواب: قضای سال‌هایی که بیماری در طول سال بوده از او ساقط است و باید برای هر روز یک مد طعام که معادل (۷۵۰) گرم برنج، یا گندم، یا جو و یا نان آن را به فقیر بدهد. و در صورت بهبودی از بیماری، روزه سال‌هایی که نگرفته بنابر احتیاط مستحب قضا نماید، بلکه سالی که بیماری او قبل از آمدن ماه مبارک رمضان بعدی بر طرف شده است باید قضا کند و مد طعام بر او نیست مگر اینکه قضای آن را در آن سال نگیرد که باید به اضافه بر قضا نمودن در سال بعد یک مد طعام برای هر روز به عنوان فدیة تأخیر بدهد.

۷۳) تزریق آمپول جهت معالجه یا آمپول تقویتی و سرم و یا هر آمپول دیگر در ماه رمضان چه حکمی دارد؟

جواب: بنابر احتیاط مستحب روزه‌دار از استعمال آمپول یا سرم که به جای غذا به کار می‌رود خودداری کند و تزریق آمپول‌های دیگر اشکال ندارد و روزه را باطل نمی‌کند.

۷۴) اگر شخصی در ماه رمضان مریض شده باشد، آیا واجب است خود را علاج و مداوا کند تا بتواند روزه بگیرد؟

جواب: احتیاط واجب تداوی است در صورت سهل بودن تداوی و الا خیر.

۷۵) اگر مرضی که بواسطه آن روزه را خورده‌ایم تا سال بعد ادامه پیدا کند قضا روزه چگونه خواهد بود؟

جواب: قضا از او ساقط است و باید برای هر روز یک مدّ طعام معادل (۷۵۰) گرم برنج یا گندم یا جو و یا نان آن را به فقیر بدهد.

۷۶) کسی که بیمار است و بیماری او دایمی است و هرگز نمیتواند روزه بگیرد، قضا بر او نیست، آیا کفاره بر او تعلق می‌گیرد؟

جواب: بله کفاره بر او تعلق می‌گیرد، یعنی باید برای هر روز یک مدّ طعام معادل (۷۵۰) گرم برنج یا گندم و یا جو و یا نان آن‌ها و یا آرد آن‌ها را به فقیر بدهد.

۷۷) آیا روزه برای شخصی که کم خونی دارد و باعث سرگیجه او می‌شود واجب است؟

جواب: در فرض سؤال می‌تواند به پزشک متخصص و مورد اعتماد مراجعه کرده و طبق دستور او عمل کند، که اگر برای او ضرر دارد، روزه نگیرد و چنانچه بتواند قضا کند باید قضای آنرا بگیرد، ولی اگر بهبودی حاصل نشود باید برای هر روز یک مدّ طعام به فقیر بدهد و روزه آن سال از او ساقط می‌گردد.

۷۸) آیا اگر برای آزمایش از بدن خون گرفته شود روزه باطل است؟

جواب: خیر ولی مکروه است.

۷۹) آیا احتمال ضرر و بیماری مجوزی برای افطار می‌باشد یا اطمینان به ضرر و بیماری لازم است؟ میزان در مقدار ضرر چیست؟

جواب: احتمال ضرر چنانچه موجب ترس شود و نزد مردم بجا باشد کافی است، و میزان ضرر: بیمار شدن یا شدت پیدا کردن بیماری و یا طولانی شدن آن است.

۸۰) شخصی پیش از بیماری کلیوی که فعلاً به آن مبتلا شده سه ماه روزه بدهکار است و پس از ابتلا به بیماری و منع پزشک از گرفتن روزه تا آخر عمر از گرفتن روزه معذور است، حکم روزه‌های قضای قبل او چیست؟

جواب: واجب است دو کار انجام دهد، یک: فدیّه تأخیر قضای روزه که هر روز یک مدّ طعام است را به فقیر بدهد چنانچه افطار او عمدی نبوده و الا کفاره نیز باید بدهد، دوم وصیّت کند که سه ماه روزه بدهکار است تا اینکه اگر بهبودی حاصل نشد و تا آخر عمر نتوانست روزه قضای خود را بجا آورد بعد از او از ثلث ترکه‌اش برای او قضا کنند.

۸۱) خواهشمندم حکم روزه‌های قضای شخصی که در روزهای سلامتی به علت مسافرت نگرفته است بیان بفرمائید؟

جواب: چنانچه عذر انسان از بیماری، یا مسافرت و مانند آن تا ماه رمضان سال بعد طول بکشد، قضای روزه‌هایی را که نگرفته از او ساقط است، بله باید برای هر روز یک مدّ طعام به فقیر بدهد، بله اگر عذر او

برطرف شده باشد و عمداً قضا ننموده باید به اضافه دادن یک مد طعام به فقیر که فدیة تأخیر است قضای آن را نیز بجا آورد.

۸۲) اگر روزه موجب کم سویی چشم شود و کسی به این بیماری مبتلا است باید روزه بگیرد یا نه؟

جواب: اگر احتمال عقلایی که موجب ترس او شود بدهد، روزه نگیرد.

زن باردار و شیرده

۸۳) آیا روزه گرفتن بر زن بارداری که نمی‌داند روزه برای جنین او ضرر دارد یا خیر، واجب است؟

جواب: چنانچه احتمال ضرر که موجب ترس بر خود یا جنین خود شود، بدهد، روزه نشود و برای هر روز كفاره بدهد، آنگاه اگر عذر او وسط سال بر طرف شد قضای آن را بجا می‌آورد، ولی اگر تا رمضان سال بعد عذر او باقی بود باید كفاره دومی برای هر روز بدهد و قضای آن از او ساقط می‌گردد.

۸۴) اگر خانمی به علت شیر دادن به بچه روزه نگیرد، قضا کافی است و یا كفاره هم باید بپردازد؟

جواب: یک كفاره برای هر روز باید بدهد و چنانچه عذر او برطرف شد قضای آن را نیز باید بجا آورد ولی اگر عذر او تا ماه رمضان بعدی باقی بود كفاره دومی برای هر روز می‌دهد و قضای آن از او ساقط می‌گردد.

۸۵) فرزند شیرخواری دارم ولی در صورت روزه گرفتن، شیرم خشک خواهد شد، چه وظیفه‌ای دارم؟

جواب: چنانچه روزه باعث کم شدن یا خشک شدن شیر مادر شود، روزه نگیرد و برای هر روز كفاره بدهد، و چنانچه عذر او تا ماه رمضان بعدی ادامه داشت یک كفاره دوم برای هر روز می‌دهد و روزه آن دیگر قضا ندارد، ولی اگر وسط سال عذر برطرف شد همان یک فدیة کافی است و قضای آن را باید بجا آورد.

۸۶) روزه‌هایی که از زمان بارداری تا پایان شیردهی قضا دارم را چگونه باید ادا نمایم؟ در صورت ناتوانی جسمی چه کاری بر من واجب می‌شود؟

جواب: برای هر روز كفاره بدهید، و چنانچه عذر بارداری یا شیردهی تا ماه رمضان بعدی ادامه داشت یک فدیة دوم برای هر روز می‌دهید و روزه آن، دیگر قضا ندارد، ولی اگر وسط سال عذر برطرف شد همان یک فدیة کافی است و قضای آن را باید بجا آورد.

احکام زنان

۸۷) دختری که تازه به سن تکلیف رسیده و روزه گرفتن برای او طاقت فرسا به نظر می‌آید آیا می‌تواند روزه نشود؟

جواب: چنانچه به جهت گرمی هوا و بلندی روزها و ضعف بنیه نتواند روزه شود می‌تواند افطار کند و قضای آن را در زمستان بجا آورد،

بله اگر ضعف بنیه، او به حدی باشد که در زمستان هم نتواند قضا کند، قضای آن از او ساقط شده ولی برای هر روز باید یک مد طعام کفاره به فقیر بدهد، اما اگر می‌توانست قضا کند و نکرد در این صورت باید اضافه بر قضا یک مد طعام کفاره تأخیر برای هر روز نیز به فقیر بدهد.

۸۸) دختری هشتم دوازده ساله که بر اثر دلسوزی پدر و مادر و ممانعت آنان از روزه شدنم از ابتدای سن بلوغ تاکنون روزه نگرفته‌ام، در حال حاضر چه تکلیفی دارم؟

جواب: باید قضای آن سال‌ها را بجا آورده و برای هر روز یک مد طعام کفاره تأخیر نیز به فقیر بدهد.

۸۹) آیا مداد کشیدن برای خانم‌های روزه‌دار، در حکم سرمه کشیدن است و مکروه می‌باشد؟ به طور کلی استفاده از لوازم آرایشی برای زنان روزه‌دار چه حکمی دارد؟

جواب: چنانچه چیزی از آن وارد حلق نشود اشکال ندارد.

۹۰) مالیدن رژ به لب و عطر زدن در ماه مبارک رمضان برای خانم‌ها چه حکمی دارد؟

جواب: اگر چیزی از آن وارد حلق نشود اشکال ندارد.

۹۱) آیا زن می‌تواند در ماه رمضان جهت جلوگیری از عادت ماهانه، قرص بخورد؟

جواب: اشکال ندارد.

۹۲) آیا استفاده از داروهای مخصوصی که برای معالجه بعضی از بیماری‌های زنان مانند شیاف توصیه می‌شود، جایز است یا موجب بطلان روزه می‌شود؟

جواب: جایز است و موجب بطلان روزه نمی‌شود.

۹۳) اگر زن به طور غیر عمد نتواند روزه قضای خود را بگیرد و به سال بعد تأخیر افتد، کفاره‌اش بر عهده شوهر است؟

جواب: خیر، کفاره تأخیر بر عهده خود او می‌باشد.

۹۴) اگر زن در ماه مبارک رمضان دو ساعت یا کمتر مانده به اذان مغرب حیض شود، آیا روزه‌اش باطل می‌شود؟

جواب: بله روزه او باطل می‌شود گر چه دو یا یک دقیقه قبل از مغرب شرعی باشد.

۹۵) خانمی به دلیل بیماری، عادت او به هم خورده یعنی چند روز اول لکه بینی و کم هست بعدش بیشتر از ماه‌های قبل طول می‌کشد قبلاً ۷ یا ۸ روز بوده. الان نمی‌داند روزهای اول را استحاضه بداند یا روزهای آخر را. روزه‌های خود را چه کار کند؟

جواب: عادت این است که سه روز اول حتماً خون پی در پی - ولو در باطن - بوده و پاکی میان آن نباشد، بنابراین لکه بینی روزهای اول، استحاضه است و باید برای نماز اعمال استحاضه را انجام داده و روزه بگیرد و حکم لکه بینی بعد از تمام شدن ایام عادت نیز همین است،

بله لکه بینی اگر بعد از سه روز اول که خون در آن پی در پی است بوده یعنی: لکه بینی او در ایام عادت باشد حیض است.

لستجاء

۹۶) حکم کسی که با آمیزش جنسی حرام یا استمناء یا خوردن و نوشیدن حرام روزه خود را در ماه رمضان باطل نموده چیست؟

جواب: بنابر احتیاط واجب به اضافه قضای آن روز، کفاره جمع نیز بر او واجب می‌شود یعنی باید علاوه بر قضا نمودن، دو ماه روزه بگیرد و شصت فقیر را نیز سیر کرده یا به هر کدام آن‌ها یک مُد طعام که معادل ۷۵۰ گرم برنج یا گندم یا جو یا نان آن است بدهد.

۹۷) اگر مکلف علم نداشته باشد به اینکه استمناء روزه را باطل می‌کند، آیا کفاره بر او واجب می‌شود و اگر می‌شود کفاره جمع است یا خیر؟

جواب: روزه‌هایی که با استمناء باطل شده، چنانچه نمی‌دانسته این کار حرام است قضا ندارد، ولی اگر می‌دانسته حرام است ولی نمی‌دانسته موجب بطلان روزه است، پس اگر از روی جهل قصوری بوده فقط قضا دارد و کفاره لازم ندارد، ولی اگر از روی جهل تقصیری بوده به اضافه قضا، کفاره جمع بنابر احتیاط واجب نیز دارد.

۹۸) در ماه مبارک رمضان بر اثر حالتی که هنگام مکالمه تلفنی با یک زن نامحرم در خود احساس کردم مایع منی از من خارج شد، با

توجه به اینکه مکالمه با او به قصد لذت نبوده، خواهشمندم بفرمایید، آیا روزه‌ام باطل است یا خیر؟ در صورت بطلان، آیا کفاره هم بر من واجب است یا خیر؟

جواب: اگر رطوبت با سه نشانه: شهوت و جستن همراه با سستی بدن خارج شده این رطوبت منی و نجس می‌باشد و باید غسل جنابت نمود، و در صورتیکه نه قصد خروج منی کرده و نه عادتش بر عدم توان خودداری بوده است روزه او صحیح است، بلکه چنانچه قصد خروج منی داشته، یا قصد نداشته ولی می‌دانسته نمی‌تواند خودداری کند، روزه او باطل می‌گردد و اضافه بر قضای روزه آن روز، بنابر احتیاط واجب کفاره جمع نیز بر او واجب می‌شود یعنی: هم شصت روز پی در پی روزه بگیرد و هم شصت فقیر را اطعام نماید، ولی اگر رطوبت این سه نشانه را نداشت موجب غسل نبوده و روزه را باطل نمی‌کند و پاک نیز می‌باشد، مگر اینکه استبراء از بول نکرده که در این صورت نجس خواهد بود. و استبراء و احکام آن در رساله «توضیح المسائل» با تیتیر «استبراء» آمده است مراجعه شود.

۹۹) شخصی در ابتدای سن بلوغ روزه می‌گرفته، ولی در اثناء روزه استمناء نموده و جنب شده و به همین صورت چند روز روزه گرفته است، در حالی که جهل داشته به اینکه برای روزه گرفتن تطهیر از جنابت واجب است. آیا قضای روزه‌های آن روزها کافی است یا اینکه تکلیف دیگری دارد؟

جواب: قضای تنها کافی نیست، بلکه به اضافه قضا كفاره جمع - بنابر احتیاط واجب - نیز بر او واجب است.

۱۰۰) شخص روزه‌داری در ماه رمضان به صحنه شهوت‌انگیزی نگاه کرده و جنب شده است. آیا با این کار روزه‌اش باطل می‌شود؟

جواب: اگر شخصی مطمئن باشد که با نگاه به صحنه یاد شده منی از او خارج نمی‌شود و می‌تواند خودداری کند ولی اتفاقاً خارج شد روزه او صحیح است ولی اگر قصد خروج منی داشته، یا قصد نداشته ولی می‌دانسته که نمی‌تواند خودداری کند، روزه او باطل شده و اضافه بر قضا كفاره جمع - بنابر احتیاط واجب - نیز بر او واجب می‌شود.

۱۰۱) انسان روزه‌داری که در یک روز بیش از یکبار کاری که روزه را باطل می‌کند انجام دهد وظیفه‌اش چیست؟

جواب: اگر کاری که باطل کننده روزه باشد به غیر از جماع چند مرتبه تکرار کند برای همه آنها یک كفاره کافی است، و بنابر احتیاط مستحب در تکرار جماع با حلال خود برای هر دفعه كفاره بدهد و در تکرار جماع حرام - و العیاذ بالله - بنابر احتیاط مستحب برای هر دفعه یک كفاره جمع بدهد.

روزه مسافر

۱۰۲) اگر روزه‌دار قبل از ظهر سفر کرده و نداند که تا به حد ترخص نرسیده، نباید افطار کند، و قبل از حد ترخص به این اعتبار که

مسافر است، افطار نماید، آیا فقط قضا بر او واجب است یا حکم دیگری دارد؟

جواب: چنانچه هنگام افطار ملتفت به این معنی - که نباید قبل از رسیدن به حد ترخص افطار کند - نبوده، فقط قضا دارد، و الا بنابر احتیاط واجب كفاره نیز بر او واجب می‌باشد.

۱۰۳) حکم نماز و روزه در شهر محل تولد که الآن در آن زندگی نمی‌کنم چیست؟

جواب: اگر از محل زادگاهش اعراض نکرده - به این معنی که تصمیم بر سکونت مجدد در آن داشته باشد - نماز را تمام بخواند و روزه بگیرد، و نیز اگر اعراض کرده ولی به زادگاهش زیاد مسافرت می‌کند، یعنی بین سفرها غالباً ده روز فاصله نمی‌شود، و الا نماز شکسته است و روزه نمی‌شود مگر قصد اقامت ده روز نماید.

۱۰۴) آیا مسافرت عمدی در ماه رمضان به قصد افطار و فرار از روزه گرفتن، جایز است؟

جواب: سفر به جهت فرار از روزه مکروه است.

۱۰۵) حکم سفر دانشجوی و سربازی که فاصله محل تحصیل و خدمت آنها تا خانه بیشتر از مسافت شرعی بوده چیست؟

جواب: چنانچه کثیرالسفر به حساب آید یعنی: بین سفرهای او غالباً ده روز فاصله نشود و حداقل تا یکماه این سفرها ادامه داشته باشد، باید

در غیر از سفر اول، هم نماز را تمام بخواند و هم روزه بگیرد حتی اگر در راه باشد، ولی اگر فاصله این سفر با سفر قبلی بیشتر از ده روز بوده و نیت ادامه رفت و آمد برای مدت یک ماه را نداشته باشد در صورتی که نیت ده روزه نکرده باشد نماز را شکسته بخواند و روزه نمی‌شود.

۱۰۶) اینجانب در هفته، ۲ روز در شهر مشهد و ۵ روز در شهر اصفهان زندگی می‌کنم. شهر مشهد اقامتگاه خانوادگی و شهر اصفهان اقامتگاه شخصی بنده است. نماز و روزه کامل است یا شکسته؟

جواب: چنانچه سفرهای او هر هفته باشد به این معنی که فاصله این سفر با سفر قبلی کمتر از ده روز بوده و نیت ادامه رفت و آمد برای حداقل مدت یک ماه داشته باشد در این صورت حکم کثیر السفر را دارد و نماز را تمام می‌خواند و روزه را می‌گیرد حتی اگر در راه باشد.

۱۰۷) من به خاطر شغلم، هفته‌ای دو روز، شنبه و یکشنبه‌ها و گاهی از عصر روز جمعه‌ها به سفر می‌روم. تصادفاً امکان دارد محل کار در همان حومه شهر باشد. محل سفر، شهرهای مختلف است ولی تعدادشان تقریباً مشخص است. شغل من فروشندگی است و هر کجا نمایشگاه باشد از طرف شرکتی که برایش کار می‌کنم به محل نمایشگاه می‌فرستند، سؤال من این است که حکم نماز و روزه من چیست؟

جواب: شخصی که در رابطه با کارش کثیر السفر هست، همانند مورد سؤال، نماز او تمام است و باید روزه بگیرد گر چه در راه باشد، بلی هر گاه ده روز یا بیشتر، از سفر منقطع شد فقط در سفر اولی که بعد از ده روز می‌رود، نماز شکسته شده و روزه نمی‌شود و سفر بعد نماز تمام خوانده و روزه نیز می‌گیرد.

۱۰۸) اینجانب خلبان هلیکوپتر هلال احمر می‌باشم. شغل اینجانب ایجاب می‌کند که دائم در مأموریت و پرواز باشم به طوریکه به طور متوسط هر ماه به مدت ۱۰ روز مأموریت شهرستان‌های مختلف را دارم. وطن من تهران می‌باشد در مأموریت شهرستان‌ها ممکن است ۱۰ روز در یکجا بمانم یا اینکه در آن ۱۰ روز چند روز به مأموریت در اطراف آن شهرستان بروم آن مدتی که در تهران هستم نیز ممکن است به مأموریت در اطراف تهران و خارج از حد ترخص بروم، حال با توجه به حکم کثیر السفر بودن وضعیت این جانب چه حکمی دارد آیا کثیرالسفر تلقی می‌شوم یا خیر؟

جواب: کثیرالسفر به شخصی گفته می‌شود که در رابطه با یک امر معینی مثل کار و مانند آن - غالباً - ده روز فاصله بین سفرهای او یعنی: بین سفرهای برون شهری او که حداقل ۴۴ کیلومتر ولو ملفق از رفت و برگشت باشد واقع نشود، در این صورت نماز او تمام است و روزه می‌گیرد مگر اینکه ده روز فاصله شود که فقط در سفر اول نماز

شکسته است و افطار می‌کند، و چنانچه - غالباً - ده روز فاصله بین سفرهای او واقع شود حکم مسافر را دارد مگر اینکه اتفاقاً تا یک ماه، ده روز فاصله نشود که بعد از یک ماه ولو یک سفر هم برود نماز تمام است و روزه می‌شود، بلکه اگر گاهی سفر تفریحی یا صله رحم و زیارت می‌رود، نماز او شکسته و افطار می‌نماید.

۱۰۹) آیا روزه گرفتن در سفر، غیر از روزه نذری صحیح است؟

جواب: خیر، مگر روزه سه روز در مدینه منوره برای طلب حاجت که مستحب است، یا روزه سه روز در ماه ذیحجه، بدل از هدی حج تمتع برای شخصی که پول قربانی نداشته باشد، یا روزه هیجده روز واجب در سفر مکه بدل از كفاره نحر شتر برای شخصی که عمداً قبل از غروب آفتاب از عرفات خارج شده و پول برای نحر شتر نداشته باشد.

۱۱۰) من کارمند و دانشجو در تهران هستم وطن پدری من یک روستا در ۱۵ کیلومتری شهر آمل هست و معمولاً آخر هفته از تهران می‌روم شهر آمل، گاهی اوقات روز بعد هم می‌مانم و بعد می‌روم روستای پدریم. در آمل باید نمازم را کامل بخوانم و روزه‌ام را بگیرم؟

جواب: نماز - در فرض سؤال - تمام است و باید روزه را گرفت. بلی هر گاه ده روز یا بیشتر، از سفر منقطع شد، فقط در سفر اولی که بعد از ده روز بوده، نماز شکسته است و روزه نمی‌شود و از سفر بعد نماز تمام است و روزه نیز می‌شود.

۱۱۱) با توجه به اینکه مسافر می‌تواند در چهار مکان مقدس که در رساله عملیه ذکر گردیده نماز را تمام بخواند آیا شامل روزه هم می‌شود؟ به عبارتی مسافر می‌تواند در مکه مکرمه و یا مدینه منوره یا کربلای معلی و کوفه بدون قصد ده روز، روزه بگیرد؟

جواب: خیر شامل روزه نمی‌شود مگر اینکه قصد اقامت ده روز نموده باشد، بلکه در مدینه منوره مستحب است برای طلب حاجت سه روز گرچه مسافر باشد روزه شود.

۱۱۲) دانشجوی تبریزی هستم که بیش از ۲ سال است در تهران شاغل به تحصیل و در حال حاضر در کرج ساکن شده‌ام و برای کار و درس هر روز به تهران می‌آیم و برمی‌گردم آیا نماز برایم تمام و روزه بر من صحیح می‌باشد یا خیر؟

جواب: نماز - در فرض سؤال - حتی در راه بین کرج و تهران تمام است و باید روزه را گرفت. بلی هر گاه ده روز یا بیشتر، از سفر منقطع شد، فقط در سفر اولی که بعد از ده روز بوده، نماز شکسته شده و روزه نمی‌شود و از سفر بعد نماز تمام است و روزه نیز می‌شود.

۱۱۳) شخصی که محل شغل دائم او در شهری دیگر در فاصله بیش از ۳۰ کیلومتر قرار دارد و هر روز در رفت و برگشت می‌باشد. حکم نماز و روزه او چگونه است؟

جواب: در فرض سؤال نماز را کامل بجا آورده و روزه را می‌گیرد.

۱۱۴ حکم مهاجرین از لحاظ نماز و روزه (در بلاد غرب) در صورت عدم استقرار آنان در آن کشور چیست؟

جواب: در صورت نیت بقاء و توطن در شهر معینی باید نماز را از همان اول تمام بجا آورده و روزه نیز بشوند، و اگر با حالت تردید و عدم استقرار در جایی یک سال بگذرد، بعد از گذشت یک سال نیز وطن حساب شده و باید نماز تمام خوانده شود و روزه نیز بشوند.

۱۱۵ ساکن شهر قم هستم و در دانشگاه تهران قبول شدم و می‌بایست یک سال یا بیشتر، هر هفته سه الی چهار روز در ساعت‌های مختلف روز به تهران بروم و برگردم تکلیف نماز و روزه واجب و مستحب من چگونه است؟

جواب: در فرض سؤال، ایشان حکم کثیر السفر را دارد و باید نماز را تمام بجا آورده و روزه را نیز بگیرد. بلی هر گاه ده روز یا بیشتر، از سفر منقطع شده فقط در سفر اولی که بعد از ده روز می‌رود، نماز شکسته شده و روزه نمی‌شود و از سفر بعد نماز تمام است و روزه نیز می‌شود.

۱۱۶ اگر شخص روزه‌دار بعد از ظهر وطن خود را ترک کند و روز بعد، قبل از اذان ظهر به وطن خود برسد روزه او در این دو روز چه حکمی دارد؟

جواب: روزه‌دار چنانچه بعد از ظهر سفر کند، حق باز کردن روزه خود را ندارد و روزه او صحیح است، روز بعد هم اگر عملی که باعث

بطلان روزه است در سفر انجام نداده باشد و قبل از ظهر به وطن خود برسد باید نیت روزه آن روز را نموده و روزه‌اش صحیح است.

۱۱۷ حکم نماز و روزه دانشجویان و طلاب و سربازان خدمت در سفر برای تحصیل و در محل تحصیل چیست؟

جواب: نماز تمام است و روزه هم باید بگیرند، هم در محل تحصیل و هم در راه در صورتی که هر هفته سفر انجام گیرد، یعنی بین سفرها ده روز فاصله واقع نشود بلی هر گاه ده روز یا بیشتر بین سفرها فاصله افتاد، فقط در سفر اولی که بعد از ده روز است، نماز شکسته شده و روزه نمی‌شود و در سفر بعد نماز تمام است و روزه نیز می‌گیرند.

۱۱۸ اگر شخصی در ماه مبارک رمضان به مشهد برود و قصد ده روز کرده باشد و تا یازده روز در آن جا بماند، آیا در بین این مدت یا بعد از یازده روز می‌تواند به نواحی و اطراف شهر سفر کرد و حکم نماز و روزه او در این چند روز چگونه خواهد بود؟

جواب: بنا به فرض سؤال، نماز تا وقتی که در مشهد بوده تمام است و روزه نیز باید گرفت، و در مورد سفر به اطراف، چنانچه کمتر از مسافت شرعی باشد نماز و روزه تمام است، وگرنه چنانچه سفر به اطراف، مسافت شرعی (۴۴ کیلومتر رفت و برگشت) باشد اقامت ده روزه اول بهم خورده و باید نماز را شکسته انجام داد و روزه نشود، مگر اینکه قصد ده روز دیگری را در آن محل نموده که نماز و روزه کامل می‌شود.

۱۱۹) بدلیل کاری که دارم حداقل دو روز در هفته به شهرهای مختلف سفر می‌کنم آیا نماز تمام است و روزه باید گرفت یا خیر؟ اگر به جهت تفریح و کار متفرقه به سایر شهرها نیز سفر کنم چگونه است؟

جواب: نماز در سفرهای کاری در فرض سؤال تمام است و روزه باید شد، ولی سفرهای تفریحی و کار متفرقه چنانچه هر هفته باشد یعنی فاصله بین آن سفرها ده روز نشود باز همان حکم سفرهای کاری را دارد، اما اگر گاهی سفر تفریحی یا کار متفرقه یا صله رحم و زیارت می‌رود، در این سفرها نماز او شکسته و افطار می‌نماید.

۱۲۰) بنده دارای دو وطن می‌باشم اول ماه مبارک رمضان را به افق ایران روزه گرفتم بعد به کشوری که مشغول بکار هستم سفر کردم و باید به افق این کشور روز عید را عید بگیرم در حالی که افق این کشور یک روز زودتر از ایران ماه دیده شد و عید کردند و در روز عید روزه گرفتن حرام است. حال سؤال این است که یک روز از ماه من کم می‌شود یعنی: ۲۸ روز شد، آیا باید روزه آن را قضا کنم یا خیر؟

جواب: بله واجب است یک روز بعد از روز عید، روزه را قضا کند تا یک ماه تمام شود، زیرا ماه مبارک کمتر از ۲۹ روز نمی‌تواند باشد.

روزه قضا

۱۲۱) اگر شخصی تعداد روزه‌های قضا شده‌اش را دقیقاً نداند، وظیفه‌اش چیست؟

جواب: چنانچه تعداد آن روزه‌ها مردد باشد بین - مثلاً - پنجاه روز یا شصت روز، یا مردد باشد بین دو ماه یا سه ماه، بجا آوردن عدد کمتر کافی است چنانچه اصل قضا شدن یا ندانستن تعداد آن‌ها از روی قصور بوده، ولی اگر از روی تقصیر و کاهل کاری بوده بنابر احتیاط واجب بیشتر را انجام دهد.

۱۲۲) شخصی مشغول انجام خدمت سربازی است و به علت مسافرت و حضور در محل خدمت، نمی‌تواند روزه ماه رمضان سال گذشته را بگیرد، و هنگام حلول ماه رمضان امسال نیز در محل خدمت است و احتمال دارد که باز هم نتواند روزه بگیرد، اگر پس از پایان دوره خدمت سربازی بخواهد روزه این دو ماه را قضا نماید، آیا کفاره هم بر او واجب است یا خیر؟

جواب: چنانچه حکم کثیر السفر - یعنی: شخصی که بنا دارد برای حد اقل یک ماه رفت‌وآمد کند و ده روز فاصله بین رفت‌وآمدهای او نیفتد - بر شما صادق باشد در این صورت نماز را کامل می‌خوانید و روزه می‌گیرید حتی اگر در راه بودید، اما اگر حکم کثیر السفر را نداشته باشید و روزه را افطار نموده در این صورت چنانچه می‌توانستید قضای آن را بجا آورید ولی عمداً قضای روزه خود را تا سال دیگر به تأخیر انداخته باید قضای روزه‌ها را بگیرید و یک مد طعام برای هر روز به فقیر بدهید و چنانچه جهت عذری قضای آن را تا ماه رمضان بعدی

نتوانسته بجا آورد، در این صورت قضا واجب نیست و باید برای هر روز یک مد گندم و یا جو و یا نان آن‌ها را داد.

۱۲۳) شخصی که روزه واجب بر عهده‌اش است و قصد دارد آن را بگیرد، ولی بر اثر پیشامدی نتواند روزه بگیرد مثلاً بعد از طلوع خورشید آماده مسافرت شد و به سفر رفت و بعد از ظهر برگشت و در بین راه هم مرتکب هیچ یک از مفطرات نشد، ولی وقت نیت روزه واجب از وی فوت شد، و آن روز هم از روزهایی است که روزه در آن مستحب است، آیا می‌تواند نیت روزه مستحبی کند یا خیر؟

جواب: کسی که روزه قضا بر عهده دارد نمی‌تواند روزه مستحب بگیرد ولی - در فرض سؤال - که وقت نیت روزه واجب فوت شده است می‌تواند نیت روزه مستحب نموده و صحیح می‌باشد.

۱۲۴) شخصی به مدت ده سال بر اثر جهل نماز نخوانده و روزه نگرفته است، فعلاً توبه نموده و به سوی خدا بازگشته و تصمیم بر جبران آن‌ها گرفته است، ولی توانایی قضای همه روزه‌های فوت شده را ندارد و مالی هم ندارد که با آن کفاره‌هایش را بپردازد، آیا صحیح است که فقط به استغفار اکتفا کند؟

جواب: برای کفاره روزه‌ها می‌توان به استغفار اکتفا کرد چنانچه توان روزه شدن و یا اطعام فقیر نمودن را به کلی نداشته باشد، ولی قضای روزه‌ها را باید گرفت و کفاره تأخیر آن که یک مد طعام است

برای هر روزی باید داد، بلکه اگر به کلی توان قضا را ندارد باید وصیت به قضای روزه و مقدار آن بنماید.

۱۲۵) قضای روزه‌های فوت شده را بجا آوردم، ولی کفاره افطار عمدی که بر من واجب شده بود به علت عدم قدرت مالی و بدنی نتوانستم انجام دهم، یعنی: در توانم نبود روزه بگیرم و یا به مساکین اطعام نمایم و در نتیجه، استغفار نمودم لکن به لطف الهی اکنون توان روزه گرفتن یا اطعام نمودن دارم، وظیفه‌ام چیست؟

جواب: بنابر احتیاط مستحب کفاره روزه‌ها را انجام بدهد.

۱۲۶) روزه‌هایم قضا شده و نمی‌دانم چند روز هست چه باید بکنم؟

جواب: اگر در این قضا شدن و یا فراموشی عدد آن کاهلی و تقصیر بوده بنا بر احتیاط واجب باید مقدار بیشتر را که احتمال می‌دهد قضا کند، مثلاً: اگر معلوم نباشد که ده روز قضا شده یا پانزده روز، پانزده روز قضا کند، ولی اگر تقصیر نبوده کافی است مقدار کم را قضا کند - یعنی ده روز قضا نماید.

۱۲۷) اگر شخصی بر اثر جهل به وجوب قضای روزه تا قبل از ماه رمضان سال آینده قضای روزه‌هایش را به تأخیر اندازد، چه حکمی دارد؟

جواب: باید روزه را قضا کند و برای هر روز فدیة و کفاره تأخیر بدهد، یعنی برای هر روز یک مد طعام که معادل ۷۵۰ گرم برنج، و یا گندم، یا جو و یا نان آن‌ها را به فقیر بدهد.

۱۲۸) در روزه قضای ماه رمضان اگر سهواً (قبل از ظهر و یا بعد از ظهر) چیزی خورده شود حکم روزه چیست؟
جواب: روزه صحیح می‌باشد.

۱۲۹) در ماه رجب و شعبان توانستم یک ماه روزه بگیرم به این نیت که اگر روزه‌ای بر عهده‌ام باشد قضای آن محسوب شود و اگر روزه‌ای بر عهده‌ام نیست به قصد قربت مطلق باشد، آیا این یک ماه روزه به حساب روزه‌های قضایی چنانچه واقعا روزه بر ذمه داشتم، محسوب می‌شود؟

جواب: بله حساب می‌شود.

۱۳۰) آیا کسی که روزه قضا در ذمه دارد می‌تواند روزه نذری بگیرد؟
در صورتی که نذر کرده باشد تکلیف او چیست؟
جواب: بله می‌تواند.

۱۳۱) اگر شخصی به نیت روزه مستحبی روزه شود ولی به این قصد که اگر در اوائل تکلیف، روزه‌هایی از او فوت شده قضای آن باشد، آیا این روزه‌ها صحیح بوده و آیا به عنوان روزه قضا محسوب می‌شود؟
جواب: روزه‌ها در فرض سؤال صحیح است و روزه قضا حساب می‌شود و نیت استحباب در این صورت جایگاهی ندارد.

۱۳۲) چنانچه شخصی بر اثر جهل به مسئله، عمداً روزه‌اش را افطار کرده، آیا فقط قضا بر او واجب است یا کفاره هم باید بدهد، حکم شخص غافل چطور؟

جواب: چنانچه می‌توانسته مسئله را یاد بگیرد (یعنی مقصر در ندانستن بوده)، کفاره بر او واجب می‌شود و اگر نمی‌توانسته مسئله را یاد بگیرد (یعنی قاصر در ندانستن مسئله بوده) کفاره بر او واجب نیست. و بنابر احتیاط واجب حکم انسانی که غافل باشد نیز چنین است.

۱۳۳) اگر شخصی نداند روزه‌اش را بر اثر عذر شرعی افطار کرده و یا عمداً آن را خورده است، چه حکمی دارد؟

جواب: چنانچه یقین حاصل نکند که از عمد افطار کرده است، بجا آوردن قضای آن کافی است.

۱۳۴) اگر شخصی شک کند که آیا قضای روزه‌هایی را که بر عهده‌اش بوده، گرفته است یا خیر، تکلیف او چیست؟

جواب: تا یقین بر انجام قضای آن روزه‌ها برای او حاصل نگردد باید قضای آن روزه‌ها را انجام دهد.

۱۳۵) برای گرفتن روزه و نماز قضا برای میت (مثلاً ده سال) آیا چند نفر در یک زمان می‌توانند این تکلیف را انجام دهند. (برای مثال ۵ نفر و هر کدام دو سال نماز و روزه بگیرند)؟
جواب: بله می‌توانند.

۱۳۶) آیا می‌توان روزه‌های قضایی را که مادر یا پدر به عهده دارند و به علت کهولت سن نتوانند قضای آن روزه‌ها را بگیرند، در حال حیات آنان فرزند یا شخص دیگری بجای آن‌ها اداء کند؟

جواب: تا وقتی که پدر یا مادر و یا هر شخص دیگری در قید حیات باشد نمی‌توان روزه‌های او را قضا نمود، بلکه بر او واجب است وصیت کند تا از ثلث او برای او قضا انجام دهند، و نیز برای تأخیر قضا از سال اول واجب است برای هر روز یک مد طعام به فقیر در حال حیات خود بدهد و چنانچه افطار او عمدی بوده باید برای هر روز شصت فقیر را در حال حیات خود اطعام نماید و برای هر فقیر یک مد معادل ۷۵۰ گرم برنج و یا گندم و جو یا نان آن‌ها را بدهد.

۱۳۷) آیا کفاره روزه رمضان و کفارات دیگر میت، مانند حنث نذر و قسم، چنانچه وصیت بآن نموده باشد، از اصل مال میت داده می‌شود یا از ثلث؟

جواب: وصیت به امور عبادی مالی مانند کفارات از اصل مال داده می‌شود، مگر اینکه وصیت کرده باشد که از ثلث او بدهند، ولی وصیت به امور عبادی غیر مالی مانند نماز و روزه از ثلث میت داده می‌شود.

۱۳۸) مسافری در سفر روی ندانستن مسئله نماز را تمام خوانده و روزه گرفته بعداً متوجه مسئله شرعی می‌شود که باید نماز را

شکسته و روزه را افطار نماید. آیا نماز و روزه قبلی وی درست است یا احتیاج به اعاده دارد؟
جواب: نماز و روزه او صحیح است در فرض سؤال.

روزه مستحبی

۱۳۹) اگر انسان بر اثر فراموشی در روزه مستحبی چیزی بخورد یا بیاشامد حکم آن چیست؟
جواب: روزه صحیح است.

۱۴۰) آیا کسی که روزه مستحبی گرفته، اما روزه قضای واجب نیز برگردن او هست، می‌تواند جایگزین کند؟

جواب: خیر، زیرا اگر انسان یقین دارد روزه قضا بر عهده اوست باید به نیت قضا روزه شود و نمی‌تواند روزه مستحبی بگیرد، ولی می‌تواند قضای روزه را با قصد آن روز مستحب بجا آورد و ثواب مستحب نیز به او تعلق می‌گیرد.

۱۴۱) آیا عمل جماع به هنگام روزه مستحبی در طول روز باعث ابطال روزه می‌گردد و آیا کفاره دارد؟

جواب: جماع از مبطلات روزه است ولی به جهت مستحب بودن روزه، کفاره تعلق نمی‌گیرد.

کفّاره روزه

۱۴۲) آیا دادن پول یک مدّ طعام به فقیر تا با آن غذایی برای خودش بخرد، بعنوان کفّاره کافی است؟

جواب: چنانچه مطمئن باشد که فقیر آن را به همان مصرف تعیین شده برساند کافی است، و الا خیر.

۱۴۳) اگر شخصی وکیل در غذا دادن به عده‌ای از مساکین شود، آیا می‌تواند اجرت کار و پختن غذا را از اموالی که به عنوان کفّاره به او داده شده است، بردارد؟

جواب: خیر، مگر اینکه خود مستحق باشد و صرف اطعام خود کند.

۱۴۴) زنی به علت بارداری و نزدیکی وقت زایمان، روزه نشده است، اگر به‌طور عمدی یا غیر عمدی قضای آن ماه رمضان را تا چند سال به تأخیر اندازد، آیا فقط کفّاره همان سال بر او واجب است یا آنکه کفّاره تمام سال‌هایی که روزه را به تأخیر انداخته، واجب است؟

جواب: چنانچه عذر بارداری یا شیردهی تا ماه رمضان بعدی ادامه داشت برای هر روز دو فدیّه می‌دهد و روزه آن سال، دیگر قضا ندارد، ولی اگر وسط سال عذر بارداری یا شیردهی او برطرف شد، یک فدیّه کافی است و قضای آن را باید بجا آورد، بلکه چنانچه قضای آن را به تأخیر انداخت یک فدیّه دیگر برای هر روز جهت تأخیر باید بدهد گرچه تأخیر چند سال باشد.

۱۴۵) خانمی به علت بیماری از روزه گرفتن معذور است و قادر بر قضا کردن آن‌ها تا ماه رمضان سال آینده هم نیست، در این صورت آیا کفّاره بر او واجب است یا بر شوهرش؟

جواب: کفّاره روزه بر خود خانم است نه بر شوهر او، مگر آنکه شوهر از طرف او تبرّعا پرداخت نماید، بنابراین اگر خانمی به سبب بیماری نتواند روزه بگیرد و بیماری او تا ماه رمضان سال بعد طول بکشد، قضای روزه آن سال بر او واجب نیست و باید برای هر روز یک مدّ طعام معادل ۷۵۰ گرم برنج و یا گندم یا جو و یا نان آن‌ها را به فقیر بدهد.

۱۴۶) شخصی پنج روز روزه بر عهده دارد و در روز بیست و پنجم شعبان شروع به روزه گرفتن می‌کند، آیا در این صورت می‌تواند عمداً روزه خود را قبل یا بعد از زوال، افطار کند؟ در صورتی که قبل یا بعد از زوال افطار نماید، چه مقدار کفّاره دارد؟

جواب: در صورتی که وقت قضای روزه او - مانند فرض سؤال - تنگ باشد، نمی‌تواند روزه خود را چه قبل و چه بعد از ظهر باطل کند و اگر روزه را عمداً باطل کند علاوه بر وجوب توبه و قضا نمودن آن، چنانچه خوردن او پیش از ظهر بوده باید برای به تأخیر افتادن قضای آن روز به سال بعد یک مدّ طعام معادل ۷۵۰ گرم برنج یا گندم و یا جو یا نان آن‌ها را به فقیر بدهد، و چنانچه بعد از ظهر بوده اضافه بر کفّاره تأخیر باید به ده فقیر هر کدام یک مدّ طعام نیز بدهد.

۱۴۷) شخصی به جهت بیماری، روزه نگرفته و در عین حالی که بیماری او تا سال آینده ادامه نداشته، قضای آن را تا ماه رمضان بعدی بجا نیاورده است آیا کفاره دارد، چه مقدار و اگر آن قضا را تا چند سال بعد هم بجا نیاورده باشد کفاره آن اضافه می‌شود؟

جواب: باید قضای روزه آن را گرفت و جهت تأخیر آن به سال‌های بعد کافی است یک کفاره از برای هر روز یعنی (۷۵۰) گرم برنج یا گندم و یا جو و یا نان آن‌ها را به فقیر بدهد.

۱۴۸) آیا رعایت ترتیب بین قضا و کفّاره، در کفّاره روزه واجب است یا خیر؟

جواب: خیر، واجب نیست.

۱۴۹) آیا غیر سادات می‌توانند به سادات فدیّه و یا کفاره روزه را بدهند؟

جواب: جایز است علی الاقرب.

۱۵۰) آیا کفاره روزه به شیرخوارگاه (فقیر) تعلق می‌گیرد؟

جواب: بله ولی اگر بخواهد بچه‌ها را به تنهایی طعام دهد باید هر دو بچه را یکی حساب کند.

۱۵۱) دختری در سن ۹ سالگی از روی نادانی روزه خود را در ماه رمضان افطار می‌نماید آیا کفاره تعلق می‌گیرد؟

جواب: در فرض سؤال خیر، ولی قضای آن را باید بجا آورد و چنانچه از سال اول به تأخیر افتاده برای هر روز کفاره تأخیر یعنی یک مد طعام جهت هر روز به فقیر بدهد.

۱۵۲) حکم کسی که به خاطر مریضی روزه‌اش را نگرفته و توان پرداخت کفاره آن را ندارد چیست؟

جواب: باید استغفار کند اگر چه مثلاً یک مرتبه «أستغفر الله» بگوید. و بنابر احتیاط مستحب هر وقت بتواند کفاره را بدهد.

۱۵۳) شخص مریضی که نمی‌تواند روزه بگیرد آیا می‌تواند کفاره را قبل از ماه رمضان بپردازد؟

جواب: جایز است در ابتدای ماه رمضان یا در اثناء ماه مبارک کل کفاره را بپردازد، اما قبل از ماه رمضان می‌تواند به نیت قرض به فقیر بدهد و سپس در ماه رمضان آن را کفاره روزه حساب نماید.

۱۵۴) کفاره روزه فردی که مریض است و معلوم نیست خوب شود یا نه چیست؟

جواب: روزه بر مریض واجب نیست، و چنانچه قدرت بر قضا داشته باشد باید قضا کند و اگر مرض او تا ماه رمضان بعدی ادامه داشته باشد و نتوانست قضا کند لازم نیست سال‌های بعد قضا کند ولی باید برای هر روز که روزه نگرفته است یک مد طعام مقابل ۷۵۰ گرم برنج یا گندم و یا جو و یا نان آن‌ها را به فقیر بدهد.

۱۵۵) اگر کسی به خاطر مریضی نتواند نماز و یا روزه بگیرد و چند ماه بعد از دنیا برود حکم نماز و روزه‌های قضای او چیست؟

جواب: در فرض سؤال نمازهای او باید قضا گردد و قضای آن بر پسر ارشد او واجب است مگر اینکه وصیت به نماز و روزه کرده باشد که از ثلث میت اجیر برای انجام آن می‌گیرند، ولی روزه‌های او قضا ندارد، بلکه برای هر روز باید از اصل ترکه او یک مد طعام کفاره بدهند چنانچه خود او در حیات خود نداده باشد.

۱۵۶) اگر در کفاره روزه اطعام مسکین به صورت یکجا مشکل باشد می‌توان کم کم پرداخت؟

جواب: بله، و در جایی که تعداد شرط است مانند شصت فقیر، باید رعایت گردد.

احکام متفرقه روزه

۱۵۷) اگر روزه‌داری هنگام غروب در سرزمینی افطار کرده باشد و سپس به جایی مسافرت کند که خورشید در آن هنوز غروب نکرده است، روزه آن روز او چه حکمی دارد؟ آیا تناول مفطرات برای او در آنجا قبل از غروب خورشید جایز است؟

جواب: روزه او صحیح بوده و افطار جایز است گرچه احتیاط مستحب آن است که امساک کند.

۱۵۸) اگر روزه‌دار در شهری بود و فجر دمید و روزه خود را آغاز کرد، سپس به جایی مسافرت کرد که هنوز فجر طلوع نکرده بود، آیا می‌تواند تا وقتی که فجر طلوع نکرده باشد غذا بخورد و سپس با طلوع فجر امساک کرده و روزه شود؟

جواب: بله جایز است، و روزه او نیز صحیح می‌باشد.

۱۵۹) شخصی به یکی از دوستانش وصیت نموده که احتیاطاً از طرف وی چند روز روزه قضا بگیرد، ولی ورثه آن شخص به این مسائل پایبند نیستند و طرح وصیت او هم برای آن‌ها ممکن نیست و روزه گرفتن هم برای آن دوست مشقت دارد، آیا راه حل دیگری وجود دارد؟

جواب: اگر آن شخص وصیت را قبول کرده باشد باید به وصیت عمل نموده و اگر نتواند روزه شود نائب بگیرد، بلکه اگر وصیت را قبول نکرده بر او چیزی نیست.

۱۶۰) فردی وسواس و کثیرالشک هستم، یکی از موارد آن این است که در ماه رمضان گذشته شک کردم که آیا غبار غلیظی که وارد دهان من شده آن را فرو برده‌ام یا خیر؟ در نتیجه آیا روزه من صحیح است یا خیر؟

جواب: به شک خود اعتنا نکند و روزه او صحیح است.

۱۶۱) آیا حدیث شریف کساء را حدیث معتبری می‌دانید؟ آیا نسبت

دادن آن در حالت روزه به حضرت زهرا (علیها السلام) جایز است؟

جواب: بله این حدیث شریف از نظر سند و متن معتبر است و برای روزه‌دار نسبت دادن آن به آن حضرت درست و روزه او نیز صحیح می‌باشد.

۱۶۲) کسی که در قطبین (شش ماه شب و شش ماه روز) زندگی

می‌کند حکم نماز و روزه آن چگونه است؟

جواب: در شهر شما چنانچه شروق و غروب آفتاب باشد، نماز را طبق شروق و غروب و نیز زوال آفتاب - طبق گزارش رسمی همان کشور با رعایت وقت شرعی نماز - باید بجا آورید، و همچنین روزه اگر روز آنجا بلندتر از ۱۸ ساعت و یا کوتاه‌تر از شش ساعت بود یکی از دو فرض را می‌توان اختیار کرد:

۱. طبق افق همان شهر روزه شود چنانچه بتواند و حرجی یا ضرری نباشد.

۲. طبق افق شهرهای متعارف روزه شود به این صورت که به افق شهر خود قبل از طلوع فجر امساک نموده و سپس ساعات روز کربلا را - مثلاً - حساب کرده و به تعداد آن ساعت‌ها روزه شده و بعد از آن افطار کند.

۱۶۳) در برخی کشورها چندین روز آفتاب طلوع و یا غروب نمی‌کند

نماز و روزه در این کشورها چگونه است؟

جواب: اگر در شهری شروق و غروب هرگز نباشد، نماز و روزه را می‌توان طبق ساعت شهرهای متعارف مانند کربلائی معلی توقیت نموده و طبق آن نماز و نیز روزه شد.

۱۶۴) لمس نامحرم موجب بطلان روزه می‌شود؟

جواب: لمس نامحرم حرام است و ثواب روزه و معنویت آن را بلکه قبولی آن را کم می‌کند اما روزه را باطل نمی‌کند.

۱۶۵) گوش کردن به آهنگ - مثلاً - یا غنا هر نوعی که باشد روزه را

باطل می‌کند؟

جواب: خیر، ولی روزه را از قبول و معنویت تهی می‌کند، زیرا حدیث شریف می‌فرماید: اگر روزه شدی، چشم، گوش، زبان و همه جوارح و اعضاء خود نیز از حرام روزه بدار.

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والعاقبة لاهل التقوى واليقين

از خدای متعال مسئلت دارم که طاعات و عبادات و بندگی تان مورد قبول حضرتش قرار بگیرد و آقا و مولایمان حضرت بقیة الله الاعظم مهدی موعود علیه السلام همه ما را مورد عنایت خود قرار دهند و کریمه اهل بیت حضرت فاطمه معصومه علیها السلام نیز حوائج ما را شفاعت بفرمایند.

استفاده از فرصتها

رسول خدا صلی الله علیه و آله در قسمتی از خطبه مبارکه ماه رمضان می فرمایند:

«هو شهر دعیتم فيه الى ضیافة الله وجعلتم فيه من اهل کرامة الله»^۱ خدای متعال همه بندگان خود را در ماه مبارک رمضان به میهمانی خویش دعوت نموده است - و شما هم ان شاء الله تعالی جزء میهمانان ویژه ذات اقدس ربوبی هستید - و نیز خدای تبارک و تعالی بندگان خود را در این ماه مبارک مورد کرامت و احترام خودش قرار داده است».

۱. امالی صدوق، مجلس بیستم، ص ۹۳.

ماه هدایت

بیانات مرجع عالیقدر حضرت آیت الله العظمی
حاج سید صادق حسینی شیرازی مد ظله العالی
در جمع مبلغین

چه خوب است همه ما لحظه به لحظه این ماه مبارک را قدر بدانیم و از فرصت خاصی که برایمان پیش آمده بهره‌برداری کنیم.

تصمیممان را بگیریم و تلاش کنیم که این کرامت الهی و این موهبت آسمانی شامل حالمان شده و سبب می‌گردد شأن و جایگاه ما نزد خدای متعال ارتقاء پیدا کند و به فضائل و کرامات انسانی نائل شویم.

سنجش عبادت و هدایت

حال فرض کنیم که شخصی تمام روزهای ماه مبارک رمضان را روزه گرفت و تمام شب‌های این ماه مبارک را هم چون شب قدر، آنرا شب زنده داری کرده و احیا نمود. پس از ماه مبارک رمضان نیز غیر از روزهایی که روزه گرفتن در آن حرام و مکروه است، تمام آنرا روزه گرفت و شب‌های آنرا چون شب قدر به احیا و عبادت گذراند و این امر را ده‌ها سال ادامه داد یقیناً اجر فراوانی نصیبش خواهد شد که از درک ما دور است و فقط خدای متعال می‌تواند به چنین کسی اجر و پاداش دهد.

در کتاب نفیس وسائل الشیعه روایات متعددی درباره روزه گرفتن در ماه رجب و شعبان و دحوالارض و یا درباره احیای شب‌هایی چون شب قدر، شب نیمه شعبان و شب مبعث و شب‌های جمعه آمده است و حال اگر کسی تمام روزها و تمام شب‌های سال را که به نوبه خود فضائل خاصی دارد را به عبادت بپردازد و آنرا احیا بدارد و این عمل را

ده‌ها سال ادامه دهد چه مقام و جایگاهی می‌تواند نزد خدای متعال پیدا کند؟!

هدایت بالاتر از عبادت

حال این چنین انسانی با این همه امتیازات که شاید شما کسی را با چنین حالات معنوی ندیده باشید در مقابل کسی که مردم را به سوی امام معصوم (علیه السلام) هدایت کند و وجود نازنین اهل بیت عصمت و طهارت (علیهم السلام) را به کسی بشناساند قابل مقایسه نیست! در یکی از احادیث معتبر از حضرت زین العابدین (علیه السلام) روایت شده است که فرمودند: خدای متعال در حدیث قدسی خطاب به حضرت موسی (علیه السلام) فرمودند: یا موسی! اگر یک شخص ضال و گمراه هدایت شود، هدایت نمودن او نزد من از صد سال روزه داری و شب زنده‌داری ارزشش بالاتر است.^۱

خدای تبارک و تعالی خطاب فرمود: «مَنْ لَا يَعْرِفُ إِمَامَ زَمَانِهِ فَيَعْرِفُهُ»^۲ کسی که به امام زمانش و به ائمه اطهار معرفت ندارد و کسانی سبب خیر شوند و عده‌ای را با آن ائمه اطهار (علیهم السلام) آشنا کنند و نور معرفت واقعی امام را در دلشان زنده و روشن سازند، اجر و پاداش آن‌ها از عبّاد و زُهادی که ده‌ها سال در صیام نهار و قیام لیل بسر می‌برند برتر و بالاتر و ارزشمندترند!

۱. تفسیر امام حسن عسکری (علیه السلام) ص ۳۴۱.

۲. مکمال المکارم، ج ۲، ص ۳۹۲.

این مطلب مهمی است که انسان متوجه شود امام معصوم یعنی چه؟ معرفت امام زمان علیه السلام متوقف بر معرفت ائمه قبل و معرفت به نبوت عامه و نبوت خاصه و متوقف بر معرفت خدای تبارک و تعالی است. یکی از صفات ثبوتیه خدای تبارک و تعالی عدل است و اگر کسی باور کند خدا عادل است، لازمه این باور اعتقاد به عذاب و ثواب و بهشت و دوزخ است.

حال آیا نمی‌شد که خدا عادل باشد و بهشت و جهنم را خلق نمی‌کرد؟! هرگز! ممکن نبود. خدا قادر است، خدا حکیم است، اگر جهنم نبود شمر را بر آن همه جنایت و شرارت کجا جزاء می‌دادند؟ اگر بهشت نبود ابوذر را با آن ظلم‌ها و ستم‌هایی که حاکمان جور آن وقت بر او روا داشتند کجا پاداش می‌دادند؟! اگر جهنم نبود دشمنان اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام که دشمنان انسانیت، پاکی و طهارت‌اند کجا به سزای اعمال خود می‌رسیدند؟! و اگر بهشت نبود کجا پیروان و شیعیان امیرالمؤمنین علیه السلام در مقابل همه ناکامی‌ها و محرومیت‌ها پاداش و اجر و مزد خود را از خدای متعال دریافت می‌کردند؟!

آری ما معتقدیم طبق آیات کریمه قرآن و روایات شریفه معصومین علیهم السلام دو امر، مهم‌ترین امور در جهان است و آن اعتقادات و دیگری اخلاق است. این دو امر مهم را اول رسول خدا صلی الله علیه و آله در اسلام پیاده نمودند و پس از ایشان حضرت امیرالمؤمنین علی بن ابیطالب علیه السلام.

اسلام واقعی

متأسفانه در بسیاری از جوامع اسلامی امروزی شاهدیم که فقط از اسم اسلام بهره می‌برند! رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند:

«وَيَأْتِي عَلَى أُمَّتِي زَمَنٌ لَا يَبْقَى مِنَ الْإِسْلَامِ إِلَّا اسْمُهُ»^۱ زمانی بر امتم فرا رسد که از اسلام فقط به اسم آن اکتفا می‌شود»

معلوم است که اسلام به گفتن فقط فایده‌ای ندارد! اسلام مثل نسخه پزشک حاذق و داروی شفابخشی است که اگر فقط نام آن را بر زبان آورده و اسم آن را بگویید که شفایی حاصل نمی‌شود! انسان تشنه هر چه نام آب را بر زبان جاری کند که سیراب نمی‌شود! آری اسمش زیباست ولی باید آن را در زندگی پیاده کرد و تطبیق عملی نمود. رسول خدا صلی الله علیه و آله و امیرالمؤمنین علی علیه السلام قولاً و عملاً اسلام را آن طور که خدا مقرر فرموده به جهان نشان دادند. این که در حال حاضر در عالم نشان می‌دهند آن اسلام واقعی نیست.

اگر اسلام را آن طور که خدا مقرر فرموده، رسول خدا و اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام آن را بیان و تطبیق نمودند به جوان‌ها معرفی کنیم و راه هدایت آنان را فراهم کنیم و معرفت به امام معصوم را در دل آنان زمینه سازی کنیم خیلی ارزش دارد. ممکن است یکی از آن

۱. بحارالانوار، ج ۳۶، باب ۴۱، ص ۲۸۴ و ۲۸۵.

جوانان که ممکن بود هدایت شود و اعتقادات سالمی پیدا کند روزی جزء خدمتگذاران و بزرگان جامعه شود، حیف نیست که از دست برود و آینده‌اش تباه شود؟ جوان آنقدر دلش آمادگی پیشرفت در زمینه‌های معنوی و معرفتی را دارد که گهگداری خود، درد خود را اظهار می‌کند و بدنبال طبیب می‌گردد.

خانواده‌های دلسوز هم متوجه درد جوان‌ها و خلأ زندگی آن‌ها کم و بیش شده‌اند که وقتی پیش اهل علمی می‌رسند ملتسمانه می‌گویند: شما را به خدا جوان‌های ما را دعا کنید.

هدایت جهانیان به اهل بیت و امام زمان خود حتی اگر ثواب آن بالاتر از صد سال روزه‌داری و شب زنده‌داری نبود باز هم باید در آن کوشا باشیم بخصوص هدایت جوان‌ها و نسل جوان. حال که چنین ثواب بی‌نظیری نصیب هادی این راه می‌شود، پس هدایت مردم جهان بسوی اهل بیت (علیهم‌السلام) را آغاز کنید.

مسئولیت ما

در فرمایش خدای متعال به جناب موسی بن عمران که در اول عرایض گذشته دقت کنید. این حدیث قدسی را عرض کردم که چهارمین امام و پیشوای مسلمانان حضرت امام سجاد (علیه‌السلام) نقل نموده و بیان فرمودند، بیان حضرت گرچه برای همه است ولی بعید نیست که وجود نازنین امام سجاد (علیه‌السلام) این روایت را خطاب به خصوص یکایک ما

اهل علم فرموده و ما را به این مسئله مهم امر کرده باشند. شکی نیست که طبق حدیث نبوی و فرمایش رسول خدا (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم): «کلکم راع وکلکم مسئول عن رعیتة»^۱. بله خطاب حضرت به اهل علم است، چرا که مسئولیت ما خیلی بیشتر و سنگین‌تر از سایر مردم جامعه است! زیرا ما بهتر از دیگران می‌توانیم از عهده این مهم برآییم. پس چه خوب است از همین ماه مبارک رمضان آن را شروع کنیم.

در تحقق معرفت بخشیدن به جوانان و هدایت نمودن آن‌ها نسبت به امام زمان ارواح‌فداه بکوشید و برای هدایت یکایک جوان‌ها برنامه‌ریزی کنید، چرا که خیلی از جوان‌ها محتاج به شناخت امام معصومند و این امر مهم همت شما را می‌طلبد.

واقعاً چه باید کرد؟

حال چگونه آغاز کنیم؟! البته این‌ها نیاز به مقدماتی دارد. اولاً می‌طلبید که خود را در مسائل علمی و اعتقادی تقویت کنیم و راه و روش تبلیغ را به احسن وجه بیاموزیم. روحیات افراد متفاوت است. بعضی از افراد با صحبت نمودن، بعضی از آن‌ها با رفاقت و بعضی از آن‌ها با جلسات متعدد و بحث کردن هدایت می‌شوند.

۱. بحارالانوار، ج ۷۲، ص ۳۸.

باید شما آقایان اهل علم هدایت یکایک جوان‌ها برایتان مهم باشد. این امر خیلی مهم و با ارزش است که برای شناساندن و معرفت بخشیدن به یک جوان صدها جلسه با او بنشینید تا زمینه هدایتش فراهم شود.

هدایت یک جوان بسوی امام زمان ارواحنافداه، می‌ارزد به صد سال عبادت و صیام و قیام.

به تاریخ مراجعه کنید. خیلی از شخصیت‌های بزرگ اسلام مشرک و منحرف بودند و به تلاش و کوشش شبانه روزی رسول خدا ﷺ و امیرالمؤمنین (علیه السلام) واقعی و حقیقی را لمس کردند و در این راه ثابت قدم ماندند تا به شهادت رسیدند.

روزی سعد بن عبدالله که از اولاد عبدالعزیز بن مروان بود و امام باقر (علیه السلام) او را سعد الخیر می‌نامیدند اشک ریزان به محضر آن امام همام آمد.

امام فرمودند: سعد! چرا گریه می‌کنی؟! عرض کرد: چرا گریه نکنم حال آنکه از خانواده بنی‌امیه هستم و خدا آن‌ها را در قرآن، شجره ملعونه نامیده است.

امام باقر (علیه السلام) فرمودند: تو از آن‌ها نیستی، تو نژادت اموی هست ولی در واقع از ما اهل‌بیتی. آیا کلام خدا را که از خلیل خود حضرت ابراهیم (علیه السلام)

نقل می‌کند نشنیده‌ای که فرمود: «فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي»^۱ هر که از من پیروی نمود از من است.

آری، وقتی سعد بسوی امام معصوم هدایت شد و تبعیت کرد به این مقام «فَإِنَّهُ مِنِّي» او از من است» دست یافت.

آیا در عصر ما نیز چنین امری ممکن است؟ بله! چرا ممکن نیست؟! امروز هم شما می‌توانید آن جوان بت پرستی که در کشور کفر زندگی می‌کند را هدایت کنید، همان اسلامی که رسول خدا ﷺ و امیرالمؤمنین (علیه السلام) به مشرکان عرضه می‌داشتند را شما ابلاغ کنید و به آنان برسانید.

شما باید به سراغ آن‌ها بروید و با اخلاق حسنه آن‌ها را به سوی اسلام و قرآن و عترت رهنمون سازید. آنقدر مشرکان و دنیا طلبان بر علیه اسلام و قرآن برایشان گفتند که تصویر زشت و بدی از این دین آسمانی و کامل در اذهانشان نقش بسته است. این وظیفه شما است که به یاری آن‌ها بشتابید و آن‌ها را با نورانیت اسلام، مبانی عقلی و فطری و چهره زیبا و واقعی اسلام آشنا سازید.

کاری کنید که آن‌ها خود به این مطلب برسند که هر چه هست در اسلام و قرآن و عترت است و به آن روی آورده و پناهنده شوند.

سیره پاک نبوی

خدای متعال در قرآن کریم قوم یهود را بدتر از مشرکان معرفی می‌کند و ببینید چگونه آن قوم با یک سخن رسول خدا ﷺ مسلمان شدند.

در یک قطعه از تاریخ، پیامبر خدا ﷺ با بیان سه مسئله اقتصادی به جهان اعلام فرمودند که قانون مالیات بر ارث را نپذیرفته و در اسلام جایی ندارد.

این سخن پیامبر ﷺ در اقشار مرفه و ثروتمند جامعه و بینوایان تأثیر فوق العاده‌ای داشت، چه این که در آن وائفسای زراندوزی، فقیران جامعه آرامش خاطر یافته، دیگر برآینده خانواده خود نگران نبودند، زیرا می‌دانستند و اطمینان می‌یافتند که آنان بی‌سرپرست و محروم از حداقل امور معیشت نخواهند بود و اگر پس از مرگ وامی برعهده داشته باشند پیامبر ﷺ آن را خواهند پرداخت و لذا مسلمان شدند. از دیگر سو یهودیان که در عرصه اقتصاد فعال و در تولید ثروت و نیز در جمع آوری مال و ثروت اندوزی کارآزموده بودند، از این سخن استقبال کردند، زیرا در صورتی که مسلمان می‌شدند، دارایی خود را پس از مرگ شان از آن خانواده خود می‌دیدند و اگر وام‌دار از دنیا می‌رفتند، پیامبر ﷺ بدهی آنان را می‌پرداختند و خانواده شان نیز از نظر تأمین معاش و مطالبات بستانکار در آسایش بودند.

در روایتی از امام صادق (علیه السلام) آمده است:

«وما كان سبب إسلام عامة اليهود إلا بعد هذا القول من رسول الله ﷺ و أنهم آمنوا على أنفسهم وعيالاتهم»^۱ غالب یهودیان زمانی اسلام آوردند که پیامبر ﷺ این سخن - یعنی سه مطلب اقتصادی - را اعلان فرمودند و آنان در اثر آن بر خود و آینده خانواده خود ایمن و آسوده خاطر گشتند.

در حقیقت این بیان رسول خدا ﷺ آن چنان جذابیت داشت و برای کسانی که مسلمان می‌شدند آسایش خیال به همراه می‌آورد که مردم دسته دسته به اسلام می‌گرویدند. البته یهودیان نیز با انگیزه‌های مادی، اما با میل و رغبت مسلمان شدند. اما نباید از این امر غافل بود که قرآن کریم درباره قوم یهود می‌فرماید:

«لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ ءَامَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا»^۲ به‌طور قطع یهودیان و کسانی را که شرک ورزیده‌اند، دشمن‌ترین مردم نسبت به مؤمنان خواهی یافت.

نتیجه گرایش یهودیان به اسلام این شد که نسل بعدی آنان مسلمان شدند و شمار زیادی از علمای اسلام نوادگان همان یهودیان مسلمان شده بودند. حقیقت این است که مردم آن روزگار، زمانی که

۱. بحار الانوار، ج ۲۷، ص ۲۴۹.

۲. سوره مائده، آیه ۸۲.

زیبائی، عدل و رحمت اسلام را در گفتار و رفتار پیامبر ﷺ دیدند، به فرموده قرآن کریم دسته دسته به دین خدا درآمدند.

جان سخن این که در مدت کمتر از ده سال، به ویژه در دو سه سال آخر حیات پیامبر ﷺ، ایشان موفقیتی چشمگیر در نشر اسلام و فرهنگ والای آن به دست آوردند و صدها هزار تن - و به نقلی بیشتر از این تعداد - چونان تشنه‌ای که چشمه‌ای نوشین و زلال یافته باشد، در محضر پیامبر ﷺ یا در حضور کسانی که از سوی پیامبر ﷺ برای هدایت مردم و آشنا کردن آنان با اسلام به اطراف می‌رفتند، گروه گروه مسلمان می‌شدند.

سیره پاک علوی

رفتارمان نیز باید آن عدل و رحمت، طراوت و شادابی، حلاوت و شیرینی اسلام را به مردم بچشانند. همانطوری که امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) در جنگ جمل برخورد نمودند. در روایت دارد که حضرت فرمودند:

«مَنْتَ عَلَى أَهْلِ الْبَصْرَةِ كَمَا مَنْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى أَهْلِ

الْمَكَّةِ»^۱ بر اهل بصره (وآتش افروزان جنگ جمل) گذشت نموده

همچنانکه رسول خدا ﷺ بر اهل مکه گذشت فرمودند»

یعنی همان فرمایشی که رسول خدا ﷺ در فتح مکه داشتند که:

۱. جواهر الکلام، ج ۲۱، ص ۳۳۴.

«اذهبوا فانتم الطلقاء»^۱ بروید (و در امان باشید) که شما را آزاد نمودم» حضرت نیز فرمودند.

این با همه آن آزار و اذیتی که بر آن بزرگواران روا داشته بودند و عزیزترین و نزدیک‌ترین اشخاص آنان را شهید کردند ولی چنین رفتاری با آنها داشتند! این چه بزرگ منشی است که برای پیشرفت اسلام و قرآن از خود نشان داده و این چنین صبر، بردباری و برخورد شایسته می‌نمودند؟ و بخاطر همین بزرگ منشی و رفتار انسانی اسلامی آنان بود که مردم فوج فوج به اسلام روی آوردند.

«إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ❖ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ

أَفْوَاجًا»^۲ چون یاری خدا و پیروزی فرا رسید ❖ و ببینی که مردم

دسته دسته در دین خدا در آیند».

رسول خدا، بهترین الگو

ببینید این چه شرح صدر و چه عظمت و بزرگواری است که رسول خدا ﷺ پس از سال‌ها زجر و زحمت وقتی مکه را فتح می‌کنند می‌فرمایند:

«الْيَوْمَ يَوْمَ الْمَرْحَمَةِ...»^۳ امروز روز گذشت و رحمت است»

۱. کافی، ج ۳، ص ۵۱۳.

۲. سوره نصر، آیات ۱ و ۲.

۳. بحار الانوار، ج ۲۱، ص ۱۰۵.

این مسئله دنیا را تکان داده و جهانیان را خیره این اخلاق و اسوه حسنه انسانیت نموده است.

باور کنید این هزار میلیون بت پرستی که به ادعای خودشان این تعدادند چنین رفتاری را از اسلام ببینند چه می شود؟! چقدر از آنان به اسلام و قرآن و عترت روی می آورند و چقدر از آنان تغییر می کنند؟!

چه چیزی پیامبر خدا ﷺ را در این راه موفق کرد؟ پیامبری که یتیم و بی پول بود! ثروت حضرت ام المؤمنین خدیجه کبری (ع) نیز به اتمام رسید، در شعب ابیطالب (ع) نیز نه نان داشتند و نه آب! و با چه سختی و مشقتی آن روزگاران را سپری نمودند. به کتاب نفیس بحارالانوار علامه بزرگوار مجلسی مراجعه کنید، ببینید بر پیامبر خدا ﷺ چه گذشت! آن شخصی که همان مشرکان او را راستگو و امین می دانستند. البته این سختی ها و مشکلات همه اش امتحانی بود برای رسول خدا و مسلمانان و از طرفی فرصت و امتحانی بود برای مشرکان.

بله تبلیغ اسلام زحمت دارد، سختی دارد، مشقت دارد، ولی برای رسیدن به هدف و هدایت مردم باید تحمل کرد. رسول خدا ﷺ می توانستند در آن موقعیت سخت شعب ابیطالب (ع) معجزه ای کنند و رهایی پیدا کنند ولی راضی به رضای خدای متعال بودند و همه سختی ها را به جان خریدند.

علت جهانی شدن اسلام

حال چه شد که این اسلام، چنین فراگیر و جهانی شد؟ آری گفتار و رفتار خوب، تحمل و صبر در مقابل مشکلات، اسلام را به اینجا رساند.

حال اگر همان سیره رسول خدا ﷺ و رفتار امیرالمؤمنین (ع) در جهان امروز پیاده شود چه اتفاقی رخ می دهد؟ تمام آن هایی که به ظاهر از دست رفتند و در فساد افتادند برمی گردند و هدایت می شوند و از آن ها انسان هایی به جامعه معرفی می گردند که خود آن ها هدایت افراد دیگر را به عهده خواهند گرفت.

وظیفه ما چیست؟

عمده وظیفه ما این است که از فرصت ها استفاده کنیم و در ماه مبارک رمضان در پی خودسازی و هدایت جامعه باشیم.

جوانان ما تشنه معارف و فرهنگ اهل بیت (ع) هستند و کسی را می خواهند که آنان را در این راه کمک کند و حلاوت و شیرینی آن را به آن ها بچشاند.

کسی که از مسیر هدایت خارج شود بیمار و مریض است. مریض متوجه و هشیار نیست و نمی تواند سخن طبیب را درک کند! ولی این طبیب است که باید موقعیت مریض را درک کند و به فکر جای جای درد و ناراحتی بیمار باشد.

چندی پیش جوانی نزد ما آمد که کمی از مسیر هدایت خارج شده بود. با او صحبت نمودم و سخنانی از آیات کریمه قرآن و روایات شریفه معصومین علیهم السلام برای او گفتم. هنوز دقایقی از سخنانم نگذشته بود دیدم اشک از چشمانش جاری شد و به طور کلی منقلب و تغییر پیدا کرد او در ضمن ابراز پشیمانی از اشتباه خود، ناراحتی خود را از ترک واجبات و التزامات دینی خود می نمود، به او گفتم عیبی ندارد حالا برو جبران نما و از گذشته‌ات از خدای متعال عذرخواهی کن. او می گفت: از خدا شرم دارم خجالت می کشم! این سخن جوانی است که تا دقایق قبل در غفلت مطلق بود و حال چنین بیدار، هوشیار و معرفتی پیدا کرده و خود را به ساحل نجات رسانیده است.

دراین باب قضایای فراوانی هست که در این مقام نمی شود به آن اشاره کرد. در باب هدایت شدن جوان ها و... کتابها نوشته شده و خوب است در این زمینه بیشتر مطالعه داشته باشید.

در گذشته و حال اگر شخص منحرف و فاسقی به عالم و یا مجتهدی مراجعه می کرد، آن عالم و یا آن روحانی با آغوش باز از آن شخص استقبال می کرد و ساعتها برای هدایت او وقت می گذاشت و اهل علم به این امر حریص بودند.

در تاریخ می خوانیم که هرگاه عده ای از مردم به دیدار معصومین علیهم السلام شرفیاب می شدند آن بزرگواران آنان را به بهره مندی از علما و فقهای زمان خویش تشویق می کردند و به آنان می فرمودند:

شما بحمدالله علما، ائمه جماعات و واعظ در دیار خود دارید، از آنها بهره مند شوید.

ائمۀ اطهار علیهم السلام حتی در زمان خودشان نیز مردم را به علما هدایت می نمودند و این وظیفه علما و روحانیون محترم را در امر هدایت مردم در عصر غیبت سنگین تر می کند.

بهره برداری در ماه هدایت

سعی کنیم در این ماه مبارک بیشتر اوقاتمان را صرف ارشاد جوانها و مردم بکنیم چرا که این عمل از صد سال صوم و قیام افضل و برتر است. حتی شما اگر بتوانید تمام این یک ماه را برای هدایت یک نفر بگذارید باز هم ارزشمند است، چرا که یک نفر را با امام زمان عجل الله تعالی فرجه آشنا کردید و در نظر داشته باشید که یک نفر روزی یک خانواده خواهد شد و خانواده ها نیز جامعه ای را تشکیل می دهند و این خیلی ارزشمند است.

سعی کنیم از ماه مبارک بهتر بهره برداری کنیم. این همه آیات و این همه روایات و این همه راهکارهای هدایت در برابر ما است. حیف نیست که این همه سرمایه در راه هدایت بندگان خدا مصرف نشود؟

آراستگی به سیره نبوی و علوی

سعی کنید در جامعه آراسته باشید و با اخلاق خوب و اعمال شایسته تان مردم را هدایت و بسوی معصومین علیهم السلام سوق دهید.

خدای ناکرده آنطور نباشد که چهره ما، یاد ما در نظر مردم تنفرآمیز و ناراحت کننده باشد تا آنجا که گروهی را با اعمال و کردار و رفتارمان بدنام کنیم.

سیره رسول خدا ﷺ و رفتار امیرالمؤمنین علی ﷺ را سرلوحه کارتان قرار دهید. ببینید حتی یهودیان و مسیحیان و سایر ادیان نیز به رسول خدا ﷺ و امیرالمؤمنین ﷺ احترام می‌گذارند و این بخاطر رفتار شایسته آن بزرگواران است که حتی با غیر مسلمانان نیز رفتاری توأم با حُسن خلق داشتند.

عزیزان! واقعا حیف است. واقعا حیف است از فضیلتی که بالاتر از صد سال نماز و روزه هست غافل شویم و از ماه مبارک رمضان آن بهره‌ای که باید و شاید نبریم. در کنار خدمات دیگر، مانند منبر، جلسات تفسیر و حدیث و... سعی کنید با یکی از بستگانتان، با یکی از همسایه‌هایتان، با یکی از آشنایانتان بنشینید و راه درست و اعتقاد پاک و سالمی که قولاً و عملاً از رسول خدا ﷺ و امیرالمؤمنین ﷺ برجای مانده را برایشان تشریح و به آن‌ها منتقل کنید و آن را گسترش دهید.

سخن آخر

ماه مبارک رمضان فرصت خوبی است برای اصلاح خودمان، از اینکه عصبانیت خود را کنترل کنیم! آیات و روایاتی که درباره غضب نمودن آمده مرور کنیم و عبرت بگیریم و مواظب زبانمان نیز باشیم که این

زبان باید در راه خدا استفاده شود. تصمیم بگیریم که بر هوی و هوس غلبه کنیم و روی اخلاقمان نیز کار کنیم تا اخلاق و رفتارمان مورد رضایت خدای متعال و خشنودی معصومین ﷺ قرار بگیرد و با تلاش و کوشش و طلب علم به برکت رسول خدا و فاطمه زهرا و ائمه اطهار ﷺ خدای متعال به ما توفیق عنایت فرماید تا ثابت قدم در ساختن خود و هدایت دیگران باشیم ان شاء الله تعالی.

والسلام علی من التبع الهدی

ماه هدایت

- استفاده از فرصتها ۶۰
- سنجش عبادت و هدایت ۶۱
- هدایت بالاتر از عبادت ۶۲
- اسلام واقعی ۶۴
- مسئولیت ما ۶۵
- واقعاً چه باید کرد؟ ۶۶
- سیره پاک نبوی ۶۹
- سیره پاک علوی ۷۱
- رسول خدا، بهترین الگو ۷۲
- علت جهانی شدن اسلام ۷۴
- وظیفه ما چیست؟ ۷۴
- بهره‌برداری در ماه هدایت ۷۶
- آراستگی به سیره نبوی و علوی ۷۶
- سخن آخر ۷۷

فهرست

بیان احکام «روزه»

- رؤیت هلال ۵
- چگونگی تشخیص وقت سحر و اذان ۹
- نیت روزه ۱۰
- بلوغ پسران در ماه مبارک ۱۱
- احکام مبطلات روزه ۱۲
- پرخاشگری به علت روزه ۱۹
- بقاء بر جنابت ۱۹
- بیماری ۲۴
- زن باردار و شیرده ۲۹
- احکام زنان ۳۰
- استمناء ۳۳
- روزه مسافر ۳۵
- روزه قضا ۴۳
- روزه مستحبی ۵۰
- کفار روزه ۵۱
- احکام متفرقه روزه ۵۵